

מעמקים

מעובד מתוך שיעורי הרב יצחק שפירא

ראש ישיבת 'עוד יוסף חי'

בס"ד | פרשת בא | תשפ"ה | גיליון 33

קדושת הברית –
כיצד עוזרים
לבחורים
להתמודד?
(עמוד 23)

משמעות המושג
'נמנע הנמנעות'
ביחס לקב"ה
וצדיק יסוד עולם
– חלק ד
(עמוד 11)

מה הופך את
העולם לחושך,
ומה הופך אותו
למואר?
להגיד לפרעה את
האמת בפנים
(עמוד 3)

הקדמת המערכת

שבת שלום לקוראי מעמקים היקרים! לפניכם עלון חדש מלא בתוכן חסידי – מאמרי 'השכלה' ו'עבודה', והתבוננויות מרתקות.

המאמר הראשון, **להגיד לפרעה את האמת בפנים**, עוסק במשמעותם של שלוש המכות שבפרשתנו: ארבה, חושך ומכת בכורות.

המאמר השני, **את טענת פרעה גם אנו טוענים בסתר ליבנו...**, מגלה מהי טענת פרעה, ומהי טענתנו לא להתחיל לעבוד את ה', וגם איך ה' עונה לנו עליה...

המאמר השלישי, **סוד מצוות פטר חמור**, עוסק במשמעותה הפנימית של מצוות פטר חמור, ועל ההוראה ממנה בעבודת ה'.

לאחר מכן, **וצדיק יסוד עולם – חלק ד**, ממשיכים ללמוד את המאמר היסודי של מו"ר הרב יצחק גינזבורג שליט"א. השיעור הנוכחי עוסק במשמעות המושג 'נמנע הנמנעות' ביחס לקב"ה, בהבדל בין תורה לתשובה, ובמהותו של ממוצע המחבר.

ולרגל ימי השובבי"ם, **קדושת הברית – כיצד עוזרים לבחורים להתמודד?** שיעור יסודי נוסף מתוך קורס מחנכים בקדושה העוסק בדרך ההתמודדות עם היצר וביחס הנפשי הנדרש.

ולבסוף, **שו"ת בעבודת ה'**, בעקבות ירי כוחות הביטחון על בחורים מנוער הגבעות, על בחירת שליחותנו במציאות הסוערת.

שבת שלום ומבורך, **המערכת**

להגיד לפרעה את האמת בפנים

מה ההבדל בין 'פרעה הגדול' ל'פרעה הקטן', ומה כח ההרס הטמון בהם? מה הופך את העולם לחשוך וכיצד אפשר להאיר אותו? ומה שובר את פרעה לחלוטין?

בשבוע שעבר ראינו שעשר המכות מתחלקות לשלושה קווים: ימין (חושך, ברד וערוב), שמאל (ארבה, שחין וכינים) ואמצע (דם, צפרדע, דבר ובכורות). הסברנו שקו ימין בא לגלות לפרעה (שבתוכנו) שיש עוצמה שגדולה עליו, קו שמאל בא לגלות לו שיש רבדים קטנים במציאות שמרכיבים אותה ואין לו שליטה עליהם, וקו האמצע נועד להכות את אלוהי מצרים (ובמיוחד את פרעה שמחשיב עצמו לאלהים).

הארבה נועד להמחיש את 'פרעה הקטן': כשם שהארבה בולע כל מה שהוא רואה ומחסל אותו, כך הנחת היסוד של פרעה שהוא פסגת העולם גורמת לכך שהמחשבה שלו הינה כיצד יוכל 'לבלוע' ולנצל את כל העולם לטובתו. מחשבה כזו מחסלת את כל המציאות בה הוא חי. לכן התורה אומרת על הארבה שהוא מכסה את כל המציאות - "וְכָסָה אֶת עֵין הָאָרֶץ": המחשבות של פרעה מביאות לכך שהוא לא יכול לראות את העולם כפי שהוא וליהנות ממנו באמת, כי המחשבות שלו משמידות את כל החיות שקיימת בעולם. כל מחשבה של פרעה 'נוגסת' בעולם ובכך מחסלת אותו.

מה מחשיך את העולם?

מכת חושך ממחישה כיצד נראה העולם כאשר האדם עומד במרכזו (כפי שחושב פרעה): חושך גמור ומוחלט וייאוש גמור ומוחלט. כאשר ה' הוא פסגת העולם, יש לעולם תכלית והאדם מלא בחיות. אך כאשר האדם עומד בפסגה, הוא יודע בעצמו שהוא לא יכול להביא טעם ותכלית לעולם, ולכן הוא מרגיש תקוע בתוך עולם ענק שאין בו כלום. פרעה כביכול נהנה מכך שהוא עומד בפסגה של

בשבוע שעבר ראינו שעשר המכות מתחלקות לשלושה קווים: ימין (חושך, ברד וערוב), שמאל (ארבה, שחין וכינים) ואמצע (דם, צפרדע, דבר ובכורות). הסברנו שקו ימין בא לגלות לפרעה (שבתוכנו) שיש עוצמה שגדולה עליו, קו שמאל בא לגלות לו שיש רבדים קטנים במציאות שמרכיבים אותה ואין לו שליטה עליהם, וקו האמצע נועד להכות את אלוהי מצרים (ובמיוחד את פרעה שמחשיב עצמו לאלהים).

נסה להעמיק מעט בתוכן הפנימי של המכות שבפרשתנו, במכת ארבה מקו השמאל, במכת חושך מקו הימין, ובמכת בכורות מקו האמצע:

מכת ארבה - מחשבה מחסלת

הארבה הוא בעל חיים קטנטן אך תוקפן, ובכוחו להשמיד את כל מקור החיות שיש בעולם. מכת ארבה נועדה להמחיש לפרעה (שבתוכנו, כאמור) מהו כח ההרס הטמון בו. כאשר אנו מדברים על פרעה, עלינו לחלק את דמותו לשני חלקים: ישנו 'פרעה הגדול' - עצם האישיות שלו, שטוענת שהוא מרכז העולם ופסגת המציאות; אך פרעה הגדול מייצר גם את 'פרעה הקטן' - זו המחשבה הנולדת מתוך תחושת הקיום שלו. התחושה הגדולה של פרעה שהוא פסגת המציאות מולידה אצלו המון מחשבות קטנות, כך

העולם, אבל הוא מדחיק ייאוש מוחלט שמקנן בתוכו בעקבות הריקנות של העולם כאשר הוא זה שעומד במרכזה.

בתחילה החושך גורם לכך שהאדם לא יכול ללכת, כי הוא לא רואה את היעד. כך כאשר האדם הוא המרכז של כל העולם, המציאות לא יכולה להתקדם, כי אין לה כיוון ומטרה. בשלב הבא החושך נהיה סמיך יותר, והאדם כבר לא יכול לזוז. כך כאשר האדם במרכז, העולם ממלא אותו בייאוש וכבר אין לו טיפת חשק וחיות. העולם מתמלא באור רק כאשר ה' עומד במרכזו.

מכת בכורות - פרעה נשבר

במכת בכורות פרעה כבר נשבר לגמרי. כבר קודם העולם חשך בעדו, והמכות שמטו ממנו כל אחיזה שהייתה לו במציאות. אבל דבר אחד נשאר לו: עצם התחושה של פרעה שהוא פסגת המציאות כולה. התחושה הזו יכולה הייתה להתערער בעקבות המכות הקודמות, אבל היא עדיין לא נשברה. רק במכת בכורות פרעה כבר לא יכול להמשיך לחשוב שהוא פסגת המציאות, כי כעת נוצר איום על עצם הקיום שלו. פרעה לא יכול לדעת האם הוא עצמו יחיה או ימות, ולכן תפיסת העולם שלו על עצמו כבר לא מחזיקה מעמד.

את טענת פרעה גם אנו טוענים בסתר ליבנו...

למה משה מבקש מפרעה ללכת רק לשלושה ימים? למה אנו מפחדים להתחיל לעבוד את ה' וכיצד פרשתנו נותנת מענה לפחד הזה?

עוד דבר ששמים לב אליו הוא הריכוך המתחולל בפרעה, על שלביו השונים:

בסוף הפרשה הקודמת, מיד לאחר המכה השביעית, מכת ברד, פרעה מתרכך ואומר לראשונה – 'חטאתי הפעם, ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים'. ולאחר המכה הבאה, הראשונה בפרשת בא, מכת הארבה, הוא מוסיף ואומר – 'חטאתי לה' אלקיכם ולכם', גם למשה הוא חטא, עד כדי כך שהוא מיד ממשיך ואומר 'ועתה שא נא חטאתי', מבקש ממשה עצמו למחול, לא רק שילך לה' ויתחנן בפניו.

כלומר, כנראה שמכיון שבסוף פרשת וארא פרעה מתחיל להתרכך, בפרשתנו משה כבר בא אליו ומתרה בו בעצמו.

לסיכום – כבר 'הרווחנו' עד כה התבוננות יפה בפשט הפסוקים:

המכות מתחלקות ל-7 בפרשה הקודמת ו-3 בפרשתנו משום שבכל מכות הפרשה הקודמת נראה שמשה עוד לא 'מעז' להתעמת ישירות עם פרעה ובא אליו רק כנושא דבר ה', אך לאחר 7 מכות אלו פרעה מתרכך ומודה שחטא לה', דבר הגורם למשה לבוא בתחילת פרשתנו

לאחר שבפרשת וארא תוארו שבע המכות הראשונות המהוות את רוב ככל המכות, באה פרשת בא וחותמת את הכאת מצרים ופרעה בידי ה', באמצעות שלשת המכות האחרונות.

מדוע בחרה התורה הקדושה לחלק בדיוק כך? מה ההבדל בין 7 הראשונות לבין ה-3 האחרונות? ישנם כמה הבדלים חשובים, אך אנו נבחר להתבונן בהבדל אחד חשוב.

מהו הבדל זה?

בקריאה שטחית תחילת פרשתנו תיראה כהמשך למכות הראשונות – משה מגיע לפרעה ומזהיר אותו שאם לא ישלח את העם – ה' יכה אותו. אך כאשר מתבוננים מגלים כי ישנו הבדל משמעותי. בשבעת המכות הראשונות האזהרה לפרעה כתובה כדבר ה' למשה שילך ויאמר לפרעה, ואילו האזהרה של משה בפועל לא כתובה. דווקא כאן, במכת ארבה הפותחת את שלשת המכות האחרונות – מתואר בפירוש כיצד משה מזהיר את פרעה בעצמו.

מדוע לא מוזכר בכל שבעת המכות הקודמות כיצד משה מתרה בפרעה כפי שה' מצווה אותו?

כאשר אנו שומעים את הקולות האלו בתוכנו, אנו נבהלים ואיננו יודעים מה להשיב, אנו יודעים רק לחזור על כך שה' אמר לנו שהוא קיים, אך לדחות לגמרי את הקולות האלו הטוענים שהכל המצאה – איננו מצליחים.

מה עושים?

מרככים את פרעה במכות חזקות, אחת אחרי השניה, כפי שהסברנו במאמר הקודם.

מדוע פרעה (ופרעה שבנפשנו) זקוק לריכוך הזה?

כדי לענות על שאלה זו נשאל שאלה נוספת:

לשם מה המשא ומתן הזה שמשה עושה עם פרעה – רק לעבוד את ה' במדבר, שלשה ימים, רק גברים או גם נשים וטף, צאן ובקר. מדוע לא אומרים לפרעה בצורה ישירה – באנו להוציא את העם ממצרים לצמיתות?

התשובה טמונה בהבנה פנימית נוספת בטענותיו של פרעה.

נותנים לו אצבע...

לפרעה יש טענה שמקובל לטעון אותה היום במרחב הציבורי והיא אף מצליחה לקנות לה שביתה בסתר ליבנו. מהי?

פרעה טוען – אין לי בעיה עם זה שיש ה', אין לי אפילו בעיה שתלכו לעבוד אותו שלשה ימים במדבר, אבל אני יודע שאם אודה בקיומו, אם אסכים להכיר בו זה

ולהתרות בעצמו בפרעה, שמתרכז עוד יותר ומודה שחטא אף למשה.

כל זה טוב ויפה, אך אלו הוראות והדרכות בעבודת ה' אנו למדים מכך?

מה הסיפור של פרעה?

מצרים בנפש הוא המקום בו אנו לא רואים את נוכחות ה', משה הוא הניצוץ האלקי בתוכנו, המזכיר לנו שיש ה', ואילו פרעה זו ההתעקשות שלנו שאין כזה דבר, הוא לא מתגלה בחיינו ואיננו יכולים להכיר אותו ולתקשר איתו.

כיצד מתבטא בנפש התהליך בין משה לפרעה שהחל בפרשת וארא וממשיך בפרשתנו?

אנו נתונים במיצרי נפשנו וקשה לנו לחוש את נוכחות ה' בחיינו ולבוא למפגש איתו, פרעה מגדיל לעשות ומשכנע אותנו שקשר עם ה' אינו שייך אלינו, הקיום הרגיל שלנו הוא המציאות, וכל אלו הם רק סיפורים יפים שאנו מספרים לעצמנו אך לא דבר מציאותי.

בנקודה זו מגיע משה רבנו בשליחות ה' לפרעה ואומר לו שישלח את העם – משה, המקום בתוכנו הבטוח בקשר עם ה', אומר לנו שהמציאות הפוכה – ה' קיים ואילו מציאותנו היא סיפור יפה שהוא מספר לנו... מה התגובה של 'פרעה' הזה שבתוכנו? גם דברי משה רבנו הם סיפור יפה ותו לא – "למה משה ואהרן תפריעו את העם ממעשיו... תכבד העבודה על האנשים ויעשו בה ואל ישעו בדברי שקר".

כבר הכרה בכך שלא רק שיש ה' אלא הודאה בקיומו בתוכי.

ולסיכום:

כולנו משתוקקים בתוך נפשנו לקשר עם ה', אך פרעה שבנפש איננו נותן לנו לחוש זאת, ומבטל גם את ודאותו של משה שבתוכנו בכך שאנו יכולים לפגוש את ה' בחיינו.

אך אנו בתוכנו חשים שהוא משקר ואנו יכולים לפגוש את ה' בחיינו, וכאשר אנו מתעוררים לכך טוען ה' פרעה שבתוכנו טענה חדשה – אם נתחיל זה לא יגמר, עבודת ה' תשאב עוד ועוד חלקים מאישיותנו עד שכל מציאותנו תימחק לגמרי!

על טענה זו אומר לנו ה' שזהו בעצם המאפיין המרכזי של פרעה שבתוכנו – הוא איננו רוצה לתת מקום לכל דבר המערער את קיומו. טענה זו מרככת את העקשנות השלילית שלנו שאין ה' ואנו מצליחים להודות בקיומו, דבר הגורם ל'חלק אלו' שבתוכנו (משה רבנו) 'להרים ראש' ולהצליח לשכנע את החלק הנמוך שלנו שאנחנו הסיפור של ה' ולא ההיפך, עד שאנו מודים שיש ה' גם בתוכנו, והוא הנותן לנו את הקיום האמיתי, וכך מצליחים להגיע להר סיני – הקשר החי והרציף עם ה'.

נוצה בעזרת ה' שהפרעה הקטן שלנו יצליח לומר 'חטאתי לה' וישחרר אותנו ממצרי נפשנו.

לא יגמר רק בכך, הוא ידרוש עוד ועוד עד שקיומי וקיום העולם יתבטל לגמרי, כי היעד שלו הוא 'מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים', הוא יציף את הכל וידחוק את קיומי.

אם נשים לב, גם אנו לפעמים טוענים טענה זו, גם אם לא בפה מלא – אם 'נלך' על ה', אם נתפלל תפילה זו בכוונה, 'ניגרר' לעבודה מאומצת מתמדת שתגרום לנו לשכוח מעצמנו ולמחוק את אישיותנו.

בדיוק בשל טענה זו ה' פותח במשא ומתן המשונה הזה.

ה' בעצם אומר לפרעה – אתה מתנהג בדיוק כפי שאתה טוען כלפי, טענתך שאני רוצה 'להשתלט' על הכל רק מכסה על העובדה שאתה רוצה להיות במרכז וששום דבר לא יערער את שליטתך.

כיצד הוא מראה לו זאת? בכך שהוא מבקש רק 3 ימים במדבר, הוא בעצם רוצה להראות לו שאפילו את זה הוא לא יסכים.

דבר זה גורם לפרעה, לאחר ריכוך 7 המכות הראשונות, להודות לראשונה שה' צודק. הוא מודה באשמה – אכן אני לא מסכים ששום הופעה של ה' במציאות תערער את שליטתי הבלעדית. הודאה ראשונית זו פותחת פתח נוסף להודאה השנייה, זו שבתחילת פרשתנו, בה הוא מודה שחטא גם כלפי משה.

ובנפש – תחילת הגאולה שלנו ממצרי נפשו היא ההודאה שלנו שאכן יש ה', ההודאה השניה כלפי משה היא בעצם

סוד מצוות פטר חמור

האם אפשר להעלות את הגוף לקדושה? כיצד ניתן 'לפרות' אותו? ומה הקשר של כל זה לתפילין? בעקבות מצוות פטר חמור המופיעה בפרשתנו

הייחודיות במצוות פטר חמור
הבהמית היא בכור בהמה טהורה. ומה נשאר לי? הגוף.²

יוצא שיש לנו שלוש מצוות מאוד מיוחדות שמקבילות לשלושה דברים שאנו מכירים מהתניא: נפש אלקית כנגד בכור אדם, נפש בהמית כנגד בכור בהמה טהורה, והגוף כנגד פדיון פטר חמור.

בכור האדם – הנפש האלוהית

מה עושים אצל בכור אדם? נותנים חמישה סלעים לכהן. ומה עושים עם הבכור? לכאור' לא עושים כלום. יש מחלוקת מאוד גדולה האם אפשר לעשות פדיון הבן על ידי שליח. הרמ"א כותב שאי אפשר לעשות שליח על פדיון הבן, כי אני לא רק מוציא משהו לחולין אלא גם מקדש את הבכור. מה הדרך שלי לקדש את הבכור? בכך שאני אומר שאני צריך לפדות אותו. אבל בסופו של דבר אני לא עושה פה כלום.

למה זה קשור לנפש האלקית? כי הנפש האלקית לא צריכה תיקון. מה היא כן צריכה? היא שבויה בתוך המציאות, וצריך לפדות אותה. איך פודים אותה? על ידי

מצוות פטר חמור היא מצווה מיוחדת, כי יש בה שתי אופציות ("כל פטר חמור – תפדה, ואם לא תפדה – וערפתו"), מה שלא מצוי כל כך במצוות. כמו כן מצוות פטר חמור מעלה שאלה: כיצד עלינו להתייחס לחמור? החמור בכלל לא כשר לאכילה, ופתאום יש עליו מצווה מיוחדת שלא קיימת אפילו בדברים כשרים.

בשר החמור כבשר האדם

המשנה (ערכין יט, א) אומרת משהו מעניין על חמור, מאוד חשוב לענייננו כדי שיהיה לנו קל להמחיש את ההסבר. המשנה אומרת שיש משהו מיוחד בו האדם והחמור שווים, שהמשקל הסגולי של בשר אדם ובשר חמור הוא אותו דבר.³

מהי משמעות הדבר? באדם יש כמה מדרגות: הנפש האלקית, הנפש הבהמית והגוף.

איזה עוד מצוות יש שדומות לפטר חמור? בכור אדם ובכור בהמה טהורה. הנפש האלקית היא בכור אדם, הנפש

בחר בגוף של היהודי כי הוא דומה לשל גוי. אמנם בגמרא משמע קצת אחרת באיזה מקום (שבת פו, ב), ומובא גם בחסידות (ראה שיחת יב תמוז תשכ"ב סעיף ד', הובא בלקו"ש ח"ב בשיחה ליב תמוז בהוספות סעיף כה), אך לא ניכנס לסוגיא זו.

² משקל סגולי הוא היחס בין משקל לנפח, נניח אתה לוקח סיר ומכניס לשם בשר אדם ומכניס בשר חמור שממלא את כל החלל בנפח של הסיר. אם אתה תשקול, זה יצא אותו דבר

³ אפשר להגיד גם שהכוונה לגויים. איפה משווים בין הגוף של יהודי לגוף של גוי? בתניא (פמ"ט) כתוב שה'

ובפטר חמור יש דין מיוחד, כי לא כזה פשוט שפודים אותו בשה – אפשר לפדות אותו גם בשווה כסף, אפילו בפרוטה. ובכל זאת, כשפודים אותו בשה – מהי משמעות הדבר? אני מסתכל על הגוף כמשהו שמשמש אותי. הגוף הוא לא משהו שאני יכול להעלות אותו, אלא משהו שאני יכול להשתמש בו. פטר חמור בא להסביר מה אני יכול לעשות עם הגוף. הגוף הוא דבר מאוד טוב, אפשר להשתמש בו. מה אני אמור לעשות איתו? מצוות. אני אמור להשתמש בגוף, ומצוות פדיון פטר חמור באה להגיד שאני משתמש בגוף כדי לקיים את המצוות. אני לא יכול להעלות אותו, אבל הגוף שלי הופך להיות מרכבה לגילוי אלקות.

מה הפדייה עושה? בדרך כלל אני משתמש בגוף כאילו אני הבעלים עליו והוא שלי, ואני משתמש בו. אבל בעצם כשאני משתמש בו אני גם משועבד אליו. אם יש לי רכוש ואני מאוד צריך את הרכוש ההוא, אני בעצם משועבד לרכוש הזה. "מרבה נכסים מרבה דאגה", שבמקום שאני יהיה "עשיר השמח בחלקו", שאין לו דאגות, אני כל הזמן בלחץ על הנכסים שלי.

כאשר אני מקיים מצוות פטר חמור אני אומר שאני לא משועבד למציאות הגשמית אלא משתמש בה ורוכב עליה והיא שמחה. הגוף שמח שהוא ממלא את תפקידו שמישהו רוכב עליו. הגוף הוא רוצה שהנפש האלקית תרכב עליו, כמו

המצווה שהיא שורש כל מצוות עשה – מצוות אהבת ה' (תניא פרק ד'). לכן נותנים חמישה סלעים לכהן, סלעים זהו כסף, מלשון כיסופים, נותנים אהבה לכהן.

מה רוצים להגיד בכך? שהאדם נמצא פה למטה, והוא רוצה כיסופים לה'. הוא רוצה לחזור אל ה' כמו בן שנמצא בשביה ומתגעגע לאביו. הגעגוע לאבא היא זו שמתקנת את הנפש האלקית (שלא צריכה תיקון). היא מתקנת אותה כך שתדע שהיא בשביה והיא צריכה לחזור.

בכור בהמה – נפש בהמית

ומה עושים עם הנפש הבהמית? עם בכור בהמה טהורה? נותנים לכהן כך שהבהמה תהיה רכוש של הכהן, והכהן צריך להקריב אותה לקב"ה כקרבן. ומה זה קשור לנפש הבהמית? שהאדם צריך לקחת את הנפש הבהמית ולהקדיש את כל הכוחות של הנפש הבהמית לה'. לשרוף אותם ולכלות אותם בקדושה, להשקיע אותם בקדושה. זו המצווה של הנפש האלקית ושל בכור בהמה טהורה.

בתוך בכור בהמה טהורה יש פרט שאם בבהמה יש מום היא הופכת להיות רק רכוש של הכהן. גם אם אתה לא יכול להקריב, לפחות שיהיה שייך לכהן³.

בכור חמור – העבודה עם הגוף

עכשיו נחזור לפטר חמור: מה עושים? פודים אותו בשה, והכל חולין.

³ איסור גזיה ועבודה מדגיש שבעצם הוא שייך לה' אלא רק שיש איזון מניעה.

שכתוב בתניא (פרק מד) שהגוף מתאוה שהנפש תיכנס אליו ותחייה אותו. והגוף נהנה מכך שמשתמשים בו.

אבל הרבה פעמים מה שקורה לנו הוא שמרוב שאנו משתמשים בגוף אנו נהיים משועבדים לגוף. זה מה שאני צריך לכוון כשאני מקיים מצוות פטר חמור, לחשוב מה היחס שלי לחומר שלי ולגשמיות שלי.⁷

הקשר למצוות תפילין

לפי זה, למה המצווה הזו קשורה למצוות תפילין (כמו שרואים בפסוקים)? בתפילין מכוונים לשעבד את המח והלב. התפילין באים להגיד שהקב"ה רוצה להשרות את עצמו, שיהיה גילוי אלקות אצל היהודי. לכן ה' פודה את היהודי ממצרים (המיצרים שבנפש), והוא אומר "בני בכורי ישראל" כנגד המח והנפש האלקית וכנגד פדיון אדם. ואת "בני בכורי ישראל" ה' אומר שצריך לפדות מהמיצר. "בהוציאך את העם... תעבדון את האלקים על ההר הזה", עד ש"גם אתה תיתן זבחים ועולות". ובסוף מה ה' רוצה? שנהיה לא משהו רוחני אלא מציאות ממש גשמית, הוא רוצה להביא אותנו לארץ. כתוב בתורה שהמצוות האלה שייכות לארץ ישראל, "והיה כי יביאך". בסוף רוצים להגיע לארץ.

מה זה קשור לתפילין? דיברנו על כך בחנוכת הבית (שנה שעברה) ווארט מאוד קשור לעניין, שבתפילין רוצים שהתורה תהיה לא רק משהו של השכל וההשגה אלא "למען תהיה תורת ה' בפין", כלומר שהאדם צריך ללמוד תורה ולהגיד זאת בפה. באוניברסיטה גם כן יש דבר כזה אצל התלמידים? אין שם עניין להגיד את הדברים בפה. אבל את התורה יש עניין להגיד בפה ממש, וזה חלק מהמצווה. על כך כתוב ש"עקימת שפתיו הוי מעשה", אפילו אם לא יוצא לאדם קול בכלל אבל הוא אומר את הדברים עם השפתיים והלשון, מזיז את הפה שימלמל את התורה. "למען תהיה תורת ה' בפין". משמעות הדבר היא שלא רוצים שהתורה תישאר למעלה, אלא שהמציאות תשמש את התורה. כך ה' מתגלה אלינו.

לסיכום, על ידי שלושת המצוות הללו רואים מאוד יפה איך ה' נמצא בגוף שלנו, בנפש הבהמית שלנו ובנפש האלקית שלנו.

⁷ משעבד אותך יש בעיה בו. גם בג' קליפות הטמאות יש משהו דומה שאם אתה משתמש בהם לקדושה זה טוב.

⁷ שאלה: הגוף הוא ג' קליפות הטמאות? תשובה: הגוף הוא ניטרלי, כאשר הוא יבש אין בעיה בו. וכאשר הוא

וצדיק יסוד עולם – חלק ד

למה מתכוונים כאשר אומרים 'נמנע הנמנעות' (ולמה לא מתכוונים?...), מה ההבדל בין התורה כממוצע לצדיק כממוצע? למה עולם ההלכה כל כך גמיש? ומי החליט שהרפורמים נמצאים מחוץ ליהדות?...

אורייתא מתקשרים בקשר עצמי לקוב"ה, כן ע"י הצדיק יסוד עולם. והוא ענין "הקשר השלישי" (קשר עצמי, בבחינת "כולא

חד" כנ"ל), הישיר, שבין ישראל לקוב"ה, כמבואר בכ"ד בדברי כ"ק אדמו"ר שליט"א. הצדיק האמיתי מגלה ש"מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר", גם לתורה הקדומה, כידוע בדברי חז"ל.

והנה בענין ה"הרגש" הפנימי איך שחסיד עם הרבי עם השי"ת כולא חד, ואיך שמזה מתחייב הענין של "עצום" ה...בתוך גוף", היינו ש"הקשר השלישי" הנ"ל גבהה מעלתו על ענין "ישראל מתקשרין באורייתא ואורייתא בקוב"ה", שהרי בכאן אין הממוצע המחבר עולה בשם כלל, והיינו ש"משה הוא ישראל" ממש, אך בתוכו מתגלה עצמותו יתברך ממש וד"ל.

בכל ממוצע יש להבחין בשתי בחינות בחינה אחת האוחזת בקצה העליון ממנו (בהיותה שייכת אליו בעצם) ובחינה שניה האוחזת בקצה התחתון ממנו (מתוך שייכות והזדהות עצמית אתו כנ"ל). לענין

נקרא בתחילה בדילוג הסוגריים, נסביר את המהלך הכללי, ואז נחזור להעמיק יותר בדברים:

והנה המפורסמות אינן צריכות ראייה שאין בכל הנ"ל שמץ מנהו ח"ו ממה שחשדו והעלילו "מקצת חכמים בעיניהם, ה' יכפר בעדם" בענין איסור ההגשמה באלקות ר"ל, אלא שטרם זכו לאמונה הצרופה שהנחיל לנו מורנו הבעש"ט זי"ע ותלמידיו הקדושים אחריו (ובפרט כפי שנתגלה בטוב טעם ודעת ע"י כ"ק אדמו"ר הזקן בעל התניא נ"ע ורבותינו נשיאנו הקדושים הבאים אחריו עד עצם היום הזה) איך ש"ה' הוא הכל והכל הוא ה'", אמונה המתגלה לעצם הנשמה האלקית שבישראל ב"רצוא ושוב" תמיד, ובסוד "איהו תפיס בכולהו עלמין ולית מאן דתפיס ביה".

והאי כללא נקוט בידך: כל הגשמה אסורה ר"ל מביאה לידי "ממוצע המפסיק". משא"כ בנוגע לשיחה הנ"ל, שכל מגמתה היא להטעים לשכלנו הדל את אמיתת הענין של "ממוצע המחבר", שאינו מפסיק בינינו לבין אלקינו כלל וכלל ח"ו, אלא, אדרבה, כשם שע"י

¹¹ זהו ציטוט מדברי אדמו"ר הזקן בשער היחוד והאמונה (פרק ז).

הצדיק ה"עמוד" האחד שבספר הבהיר המחבר את העליון – קוב"ה, לתחתון – כנסת ישראל (ודרכן, לכל העולם כולו), ידוע ע"פ מסורת החסידות שלרבי אמיתי (בקרוב) חסידי חב"ד הכונה למורנו הבעש"ט, הה"מ נ"ע ונשיאי חב"ד (לדורותיהם) ישנן שלש תכונות עצמיות: היותו א. נשמה חדשה, ב. נשמה דאצילות, ג. נשמה כללית (כנגד "ראש תוך סוף" כדלקמן).¹

הסבר הפסקא בכללות

בכללות מה שהוא הסביר הוא שאנשים ששומעים את השיחה הזו של הרבי חושבים באופן טבעי שיש פה בעיה של 'הגשמה'. אין פה רק חשש תיאורטי, אלא גם בפועל, ידוע שיש כמה רבנים שהתייחסו כך לעניין (בד"כ אלו רבנים שעסוקים יותר בחלק ה'נגלה' של התורה).

הרב יצחק מסביר פה שהביקורת שלהם נבעה מכך שהאמונה הצרופה שהנחיל הבעש"ט – לא האירה אצלם, ובפרט איך שהאמונה הזו התבארה אצל אדמו"ר הזקן. הבעל שם טוב לימד שאמונה הכוונה ש"ה' הוא הכל והכל הוא ה'". "ה' הוא הכל" זו בחינת "רצוא", שהאדם רוצה רק את ה', ולאחר מכן האדם מתייחס גם למציאות, וזה "שוב".

לאחר מכן הרב יצחק הסביר שישנם שני סוגים של ממוצע, "ממוצע מפסיק"

ו"ממוצע מחבר", הרב יצחק הסב את ליבנו לכך שלתורה כממוצע בינינו לה' אנו לא מתייחסים כ"ממוצע מפסיק", למרות שהתורה מאוד 'מגושמת' ביחס לאלקות. בתורה אני לוקח דברים מגושמים ואומר שעל ידם אני קשור לקב"ה – באופן שטחי זה נשמע גרוע מאוד. בפרט שמצאנו בחז"ל טענה כזו נגד היהדות, שכתוב שכאשר נכנסו להיכל ומצאו את הכרובים – אמרו איך זה יכול להיות שיש דבר כזה בבית המקדש של היהודים? הם נגד עבודה זרה והנה בסוף בפנים-כפנים יש להם ממש דוגמה של העבודה זרה הכי מגושמת שיש. ובכל אופן, אנו אומרים שכל התורה והמצוות הם "ממוצע מחבר" ולא "ממוצע מפסיק".

הרב יצחק מסביר שה"ממוצע המחבר" שבתורה ומצוות הוא עדיין לא כל כך "מחבר" כמו ה"ממוצע מחבר" של הצדיק. הממוצע של צדיק הוא עוד יותר "ממוצע מחבר" מאשר הממוצע של התורה. כי בתורה, אף על פי שהיא נחשבת "ממוצע מחבר" ולא "ממוצע מפסיק" ישנם שני קשרים, הקשר שלי לתורה והקשר של התורה לקב"ה. אבל אצל הצדיק אין שני קשרים. הקשר הוא ישר בין ישראל לבין הקב"ה, והצדיק לא תופס מקום בכלל כך שיצטרכו שני קשרים. אצל הצדיק אין צורך בקשר אחד ביני לבינו וקשר שני בינו לקב"ה. אם כן צריך להבין מהו עניין הצדיק כממוצע.

¹ מכאן ועד לסוף המאמר הרב יצחק מדבר על שלוש התכונות הללו

הכל והכל הוא ה'", אמונה המתגלה לעצם הנשמה האלקית שבישראל ב"רצוא ושוב" תמיד (בחינת "דפק" החיים, דפ ק אותיות "פקד פקדתי וגו'" (וכן בענין מחית עמלק, הספק בענין זה גופא, נאמר "פקדתי וגו'" וד"ל [המשמעות של ללכת על שני הדברים ביחד, על רצוא ושוב יחד, היא שה' פוקד את אשר עשה לך עמלק. עמלק נהנה להגיד שאי אפשר ללכת גם על הרצוא וגם על השוב, הוא מנתק ביניהם. ו"פקדתי" היינו להגיד שיש גם רצוא וגם שוב]) כנודע [הכוונה "כנודע" שרצוא ושוב הוא דפק החיים]. משא"כ כל הגשמה אסורה היא בחינת פסל מת, ע"ד "רשעים בחייהם קרויים מתים", אשר כל רוח חיים אין בו. ב"רצוא", הצדיק מתבטל אליו יתברך מכל וכל; ב"שוב", שופע בו אור וחיות אלקית ואוחז בעצמותו יתברך כביכול להיות "צדיק מושל יראת אלקים", "צדיק גוזר והקב"ה מקיים וכו'", ובסוד "נצחוני בני נצחוני", שהוא גם מלשון הנצחת נצח ישראל כביכול בגוף הצדיק, שאף במיתתו בעלמא דין, עלמא דשיקרא, נקרא חי, וביתר שאת ויתר עז מאשר בחיים חיותו עלי אדמות (כמבואר באגה"ק כז, עיי"ש) וד"ל. ולפי"ז מובן גם ש"רצדיק באמונתו יחיה" פרושו שדוקא בסוד האמונה, פנימיות נקודת ה"רעותא דלבא" שבלב כל ישראל, נתפסת עצמותו יתברך כביכול, (ברצוא ושוב תמיד), ובסוד "איהו תפיס בכולהו עלמין ולית מאן דתפיס ביה" (שהרי "כמה קדישין אינון

בסוגריים הרב יצחק מביא שתשובה היא גם דוגמה לקשר ישיר ביני לקב"ה שיותר מהתורה. התורה עושה שיהיה צורך בשני קשרים, אבל תשובה היא דוגמה לכך שיש קשר ישיר ביני לקב"ה.

לאחר מכן הרב יצחק מסביר שבכל ממוצע נדרש להבחין בשתי בחינות שיש בו, ובסוגריים הוא כותב שעיקר הקשר עם הממוצע הוא ב"שוב" ולא ב"רצוא", לא כמו שחושבים בדרך כלל. בדרך כלל חושבים שעיקר הקשר לממוצע הוא ב"רצוא", כלומר שאני לא יכול להגיע למעלה ולשם כך אני צריך ממוצע. אבל הרב יצחק מסביר שכדי להגיע למעלה לא צריך ממוצע, כמו שדיברנו בשיעורים הקודמים על כך שהחסיד הוא 'בלי גבול' ויש לו יכולת לעלות למעלה. אלא שעיקר הצורך בממוצע הוא בשביל ה"שוב".

אלו הדברים שהרב יצחק כותב באופן כללי. כעת נקרא אותם לאט לאט בפנים עם הסוגריים. נראה איך הוא מסביר אותם:

והנה המפורסמות אינן צריכות ראייה שאין בכל הנ"ל שמץ מנהו ח"ו ממה שחשדו והעלילו "מקצת חכמים בעיניהם, ה' יכפר בעדם" בענין איסור ההגשמה באלקות ר"ל, אלא שטרם זכו לאמונה הצרופה שהנחיל לנו מורנו הבעש"ט זי"ע ותלמידיו הקדושים אחריו (ובפרט כפי שנתגלה בטוב טעם ודעת ע"י כ"ק אדמו"ר הזקן בעל התניא נ"ע ורבותינו נשיאנו הקדושים הבאים אחריו עד עצם היום הזה) איך ש"ה" הוא

עם זה "הוא לבדו הוא" גם לאחר כל הגלויים שמבחינת "כל יכול".

הסוגיה הזו מאוד חשובה ומאוד עמוקה, ודיברנו עליה כבר בעבר¹. מה הכוונה להגיד על הקב"ה שהוא נמנע הנמנעות? שלא יכול להיות משהו שהוא לא יכול. הוא מנוע מכך שיש משהו שמנוע ממנו. בעצם, להגיד "נמנע הנמנעות" ולהגיד "כל יכול" אלו שני צדדים של אותה מטבע. אז צריך להסביר מה המשמעות של העובדה שה' הוא נמנע הנמנעות.

להגיד 'נמנע הנמנעות' דווקא איפה שזה מסודר בראש

איפה זה בא לידי ביטוי בעיקר? הוא אומר כאן שאף על פי שיש לו הרבה גילויים, בכל אופן כל הגילויים שמתגלים לא מוסיפים עליו כלום. לא רק שהם לא מוסיפים, הם בכלל לא חידוש ביחס אליו. כלומר – אני גם אומר שהם מחודשים ולא קדמונים כקדמותו, ויחד עם זה גם שאין שום חידוש מבחינתו בכך שהם קיימים.

זהו הדבר היסודי עליו אומרים שה' הוא נמנע הנמנעות. זו הנקודה הכי עיקרית. כאשר אני אומר שהקב"ה הוא נמנע הנמנעות אני יכול להגיד זאת ביחס לדברים שוליים יחסית, לדוגמה שה' יכול לעשות משולש שהוא מרובע. זה נכון, אבל לא זה נמנע הנמנעות באמת. למה? כי זו מניעה בעיקר במי ששואל את השאלה, ולא בתשובה. הרי כאשר אתה שואל האם ה'

וכו' אבל 'אין קדוש כהו'י'", והוא סוד שתי אותיות ר"ז שבציור אות ה' ק"ד 'קדוש', וכמבואר במ"א וד"ל. והיינו מה שהוא יתברך "נמנע הנמנעות" באמת, שהוא "כל יכול", וביחד עם זה "הוא לבדו הוא" גם לאחר כל הגלויים שמבחינת "כל יכול". הכרה זו היא אמיתת הענין של "בלי גבול בגבול" – "בלי גבול", בבחינת "הוא לבדו הוא", שאעפ"כ שורה בכל הנפעל שבבחינת "גבול", שמכחו יתברך הבלתי בעל תכלית – "כל יכול" – וד"ל).

הרב יצחק מדבר כאן על כמה נושאים יסודיים בחסידות.

נמנע הנמנעות

הרב יצחק רוצה להסביר את האמונה שהנחיל הבעל שם טוב. מהי האמונה שהנחיל הבעש"ט? שה' הוא הכל והכל הוא ה', ושכשמה יש רצוא ושוב של שני החלקים הללו. כאשר הרב יצחק רוצה להסביר את הנקודה הזו, עיקר ההסבר שלו נמצא בסוף דבריו כאשר הוא מדבר על נמנע הנמנעות. מה שהוא כותב לפני כן הוא תוצאה של זה, אבל עיקר ההסבר הוא בסוף. אז נתחיל מהסוף:

והיינו מה שהוא יתברך "נמנע הנמנעות" באמת, שהוא "כל יכול", וביחד

¹ ראה בשיעור השני בפרק בעבודת ה' (אור ל' חשוון תשפ"ה), שם נתבאר עניין זה מזווית אחרת.

בראש שני דברים סותרים שאני לא מצליח לסדר אותם ביחד למרות שפשוט לי ששניהם נכונים.

אם אני יחשוב טוב מה זה אומר שיש ה' אני יחשוב שיש עצם, כלומר שהוא היחיד שקדמון ואין שום דבר קדמון כקדמותו וגם אין שום דבר שהוא חידוש ותוספת כלפיו. ולמרות כל זה אני אומר שכל מה שקיים הוא חידוש, כי מה שקיים הוא לא קדמון.

שני הצדדים הללו מונחים לי פשוט בשכל, ואני לא יכול לוותר על אחד מהם, למרות שאני לא יכול להסביר כיצד שניהם מסתדרים.

לכן כאשר אני אומר שה' הוא נמנע הנמנעות הכוונה היא שיש לי מניעה בשכל להבין את מה שהשכל שלי עצמו מבין. השכל שלי מבין שגם זה נכון וגם זה נכון, הוא מבין שהוא יכול להבין את שניהם ביחד, אלא שזה לא מסתדר לו.

את הכל השכל מבין, אין פה משהו לא בהיר, הכל מאוד בהיר ומאוד פשוט, וממילא מה שנוצר הוא מה שאנו קוראים 'נמנע הנמנעות'.

נמנע הנמנעות נובע מהאמונה בכך שיש עצם וגילויים

המושג נמנע הנמנעות נובע מכך שאני מאמין שיש עצם וגילויים, והיחס בין העצם לגילויים הוא נמנע הנמנעות כי העצם הוא 'כל יכול', כלומר שכל הגילויים שיש מבחינת העצם אינם משהו שנוסף על

יכול לעשות משולש שהוא ריבוע אתה לא יכול להצביע בדיוק על מה שאתה רוצה שה' יעשה, כי אתה לא יכול להגיד גם משולש וגם מרובע יחד, אז תסדר לך את הראש ואז נדון...

אבל יש "נמנע הנמנעות" בעצם. שה' מחדש, יש חידוש, ולמרות שהוא מחדש אין זה חידוש לגביו. במובן הזה ה' הוא נמנע הנמנעות. זה נמנעות, משהו שנמנע לעשות אותו, לא ניתן לעשות אותו, והקב"ה מנוע מהמניעה הזו.

האמירה הזו מסודרת לנו בראש לגמרי (בשונה ממה שאמרנו על משולש מרובע), ממש מסודר לנו בראש. כאשר אני אומר שה' יכול לעשות משולש שהוא מרובע – זה סתם, אני לא יודע על מה אני מדבר. אבל כאשר אני אומר שה' גם מחדש משהו וגם הוא לא חידוש כלפיו, זה מצויר לי בראש, אני יודע בדיוק מה אני רוצה להגיד, למרות שאני יודע שזה נמנע.

זה הפוך ממה שחושבים בדרך כלל. בדרך כלל אנחנו חושבים שאם האמירה הזו בהירה לי סימן שזה לא נמנע הנמנעות, ואם האמירה לא בהירה לי כנראה שהוא נמנע. אבל באמת זה בדיוק הפוך: אם מדובר במשהו שאתה כלל לא יכול לצייר – על מה אתה מדבר בכלל? אתה לא יודע להסביר מה אתה רוצה, אז לא מתחילה הבעיה. איפה אפשר להגיד שיש פה נמנע הנמנעות? איפה שבהיר לך שיש משהו לא בהיר. כאשר בהיר לי לגמרי שיש את שני הצדדים ביחד למרות שאני לא מצליח לסדר אותם בכלל. לא בהיר לי איך זה יכול להיות, למרות שבהיר לי שזה ככה. יש לי

מבחינתו ולא מבחינתנו גם לא יצא מוצלח, לא יהיה יותר בהיר.

הנמנע עצמו מאוד פשוט, במקום לברוח ממנו שים לב שהנמנע הוא באמת נמנע, ואין שום בעיה עם זה. הרב יצחק מסביר פה שזה דופק החיים שלנו, ובכך הוא רוצה להגיד שהחיים שלנו הם בתנועה. אתה יכול להסתכל על המציאות כאילו היא פלקט, היא קיימת. ואתה יכול להגיד שבאמת אין דבר כזה, וכל מה שקורה פה הוא רק דופק של חיים. כלומר שכל המציאות היא רק התנועה שאני נע בין זה שאני חושב שיש רק את ה' לבין זה שאני חושב שה' רוצה שיהיה מציאות.

הרי, אם נגיד הפוך: אם אנחנו נגיד שה' בעצמו פה ואין עולם באמת, זה אומר שה' לא נמנע הנמנעות. אם נגיד כך, המשמעות היא שבאמת לא יכול להיות שמהעצם יצאו גילויים, ואם כן יוצא שהעצם לא יכול כלום, הוא לא יכול לזוז. גם את זה אני לא רוצה להגיד. לכן מונח אצלי פשוט שיש פה דופק של חיים, שזה דבר חי, שנע מצד אחד לצד השני, זו עצם האמונה שלי שזה ככה.

מדוע היו גדולים שהתנגדו לעניין הזה

שאלה: אלו שהתנגדו לחסידות טענו שאי אפשר להגיד שה' הוא הכל?

מה שהוא אומר "הוא המדע והוא הידע והוא הידוע" בחלק שהוא מדבר שאותו אי אפשר להבין. במשפט הנ"ל עצמו יש חלק שאפשר להבין, וחלק שאי אפשר. בשער היחוד והאמונה וברמב"ם מדברים בעיקר ביחס לזמן, ופה הזווית שונה.

היכולת שלו אלא כל הגילויים הם רק חלק מהיכולת ולא תוספת¹.

בדרך כלל המימוש הוא חידוש ביחס ליכולת. כאשר יש יכולת ומימשי אותה נוצר חידוש כלפי היכולת. אבל אצל הקב"ה כל המימוש הוא רק חלק מהיכולת ואין פה משהו נוסף. כלומר, עצם המחשבה של ה' שהוא יכול משהו – זו מציאותו של אותו דבר. אין צורך בתוספת מעבר ליכולת כדי שהדבר יהיה קיים. ממילא מבחינת העצם, כל המציאות של הגילויים הם רק חלק מהיכולת של ה', והיכולת של ה' קדומה לגמרי, היא לא חידוש. הדבר הזה נקרא 'נמנע הנמנעות'. כאשר אומרים 'נמנע הנמנעות' צריך לדעת על מה מדברים – ועל זה בעיקר מדברים².

לא כדאי לברוח מלומר שיש כאן נמנעות

שאלה: למה מבחינתנו לא מתיישרות הנמנעות הללו?

תשובה: זה כמו להגיד שרק מבחינתנו אנו קיימים, ומבחינתו אנו לא קיימים. זה עוזר לך? לאיזה כיוון אתה רוצה לקחת את זה? לשום מקום לא תלך עם יותר בהירות, כי אם אנו קיימים מבחינתנו ולא מבחינתו יוצא שאנו עשינו את עצמנו וזה לא מוצלח. ואם תגיד שאנו קיימים

¹ והארכנו על כך בהתוועדות סיום המשך תרס"ו בגבעה הצרפתית.

² מי שרוצה להרחיב בעניין, בספר 'זה השער' אנו מדברים על הנושא קצת, אמנם לא בדיוק בזווית הזו. אנו מסבירים כך גם ברמב"ם ובאדמו"ר הזקן, בעיקר לגבי

אז מה שאתה אומר לא נכון'. אם כן בגלל שהראב"ד התנגד לעצם העיסוק של הרמב"ם בענייני אמונה, יוצא שהוא אומר משהו שפחות מצליח להגיד את האמונה מהרמב"ם כי הוא היה מעדיף בכלל שלא להתעסק עם זה'.

הרמב"ם מרגיש שבא לו לדבר על האמונה, והראב"ד מרגיש שהוא מבלבל את המח. זה גם חלק מהיהדות. כמו כן יש את אדמו"ר הזקן שמאוד בא לו להגיד את זה, ומיד לאחר מכן בא נפש החיים ואומר אחרת, כי 'בשביל מה לבלבל את המח במקום שישבו וילמדו? סתם בלבלת את כולם'. וממילא גם הנפש החיים מתעסק בנושא, ויוצא שהוא אומר משהו שבסופו של דבר הוא היה מעדיף לא להגיד. דרך אגב, בסוף מה הנפש החיים כן אומר? הוא כמעט אומר שזה שיש עולם זה דמיון לגמרי. הפוך ממה שחושבים.

דפק החיים, רצוא ושוב

האמירה שה' הוא נמנע הנמנעות קצת מגדירה את המציאות. המציאות היא כזו שהיא לא תוספת על העצם, למרות שהיא מחודשת. זהו חלק מהגדרת המציאות. אני לא מסתכל על המציאות כמשהו סטטי, אלא אני רואה אותה כמשהו חי. במובן מסוים משהו חי הוא יותר

תשובה: אפשר להגיד הפוך – הם טענו שאי אפשר להגיד שהכל זה ה', וממילא אנחנו לא יכולים להגיד שה' הוא הכל. וממילא יוצא שתפיסת העולם שלהם היא שיש גם את ה' וגם את המציאות כשני דברים נפרדים.

שאלה: מי שאומר ככה באמת מאמין במה שהוא אומר? לא נראה לי שיהודי יכול להגיד כזה דבר.

תשובה: זה מה שהרב יצחק אומר פה, שגם הם מאמינים.

שאלה: הם כנראה ניסו להסביר את הכל בשכל, ולכן הם לא יכלו לקבל את תפיסת העולם של החסידות.

תשובה: אפשר להגיד הפוך – הם רצו להתנגד למה שהחסידים אמרו כי בכלל העניין לא היה מיושב להם בשכל. הם היו מעדיפים לא להתעסק עם השאלה הזו, אלא שזו תהיה אמונה פשוטה וגמרנו.

ברגע שמישהו החליט לפתוח את הנושא, הוא עורר התנגדות. כמו ההתנגדות שהייתה לרמב"ם, ברגע שהרמב"ם מחליט לפתוח את השאלה של הידיעה והבחירה מגיע הראב"ד ואומר לו – 'כולם מאמינים בני מאמינים, מה אתה מבלבל להם את המח? ובגלל שאתה מבלבל להם את המח,

תראה שאין קושיא מידיעה ובחירה. רואים שהשורש לדברים הוא איפה שהרמב"ם כותב על "הוא היודע...", ושם כפי שהזכרנו (הערה 5) יש שני חלקים – חלק שהאדם מבין וחלק שהוא לא מבין. החלק שהאדם לא מבין הוא מה שכתוב פה שיש עצם וגילויים, והגילויים הם לא תוספת על העצם למרות שהם מחודשים – וזהו 'נמנע הנמנעות'.

שאלה: מה שהרמב"ם אומר שידיעה ובחירה זה משהו שלא ניתן להסביר בשכל, זה גם חלק מ'נמנע הנמנעות'? **תשובה:** לא, כשהוא אומר על בחירה וידיעה הוא שולח למקום בו הוא הסביר את "הוא היודע הוא המדע והוא הידוע". הוא לא אומר שהבחירה והידיעה מצד עצמם הם נמנע הנמנעות. הוא מדבר על כך בהלכות תשובה, ואומר שאם תזכור מה שכתבתי בהלכות יסודי התורה

אם כן הסבר מאמר חז"ל יוצא פה כמעט הפוך מהסבר הרב המגיד. אבל זה לא הפוך באמת, כי הרב המגיד התייחס למציאות הגשמית של בריאת העולם והרב יצחק מתייחס לתורה, שהצדיק עושה שיהיה דבר כזה תורה. בזוהר הקדוש מוסבר ש"הקב"ה מקיים" הכוונה שהצדיק אומר מה שהקב"ה אומר בתורה. אנחנו רגילים שהכוונה ב"צדיק גוזר" שעושים מופתים, וזה גם נכון, אבל המופת הכי גדול הוא תורה שבעל פה, שאנחנו מחליטים מה הקב"ה אומר בתורה. זהו ההסבר במאמר חז"ל "נצחוני בני", שאנחנו מחליטים מה ה' אומר בתורה.

לכן מצד אחד זו אמירה הפוכה לגמרי מהרב המגיד, ומצד שני זה מאוד מסתדר עם הרב המגיד. הרב המגיד אומר שהקב"ה עשה יש מאין והצדיקים עושים אין מיש, ופה כתוב שהקב"ה נשאר בהעלם ואנחנו עושים שיהיה לו גילויים. זה כמו היחס בין מעשה בראשית למתן תורה, שמעשה בראשית היינו שהקב"ה עשה יש מאין ואנו על ידי תפילה ויחודים יכולים לעשות אין מיש. ובתורה זה הפוך, ה' נתן את התורה פשוטה לגמרי, הוא לא מספיק נתן אותה, וכדי שהיא תהיה בתוך המציאות צריך אותנו שנהפוך את התורה למשהו מגושם, ליש, כך שהיא לא תישאר אין.

כך גם היה בשעת מתן תורה. המלאכים רוצים שהתורה תישאר אין, ומשה רבנו מוריד את התורה למטה להיות יש. הקב"ה אומר למשה להפוך את התורה ליש ואז משה רבנו מתחיל להגיד שמעניין את הקב"ה דברים שמעניינים אותנו. לנאוף

אוורירי מאשר משהו מת. משהו מת הוא ממש מציאות, וחי הוא לא ממש. אבל באמת משהו מת הוא בעצם לא קיים, ומשהו חי הוא משהו קיים.

זה מה שהרב יצחק מסביר פה על דופק החיים. יוצא שיש פה רצוא ושוב, 'רצוא' זו האמירה שהעצם הוא קדמון והוא כל יכול ואין שום דבר נוסף עליו, וה'שוב' זו האמירה שמכיון שהעצם הוא נמנע הנמנעות אפשר שיהיה גילויים, והעצם לא כלוא בתוך עצמו.

צדיק גוזר והקב"ה מקיים

לפי זה הרב יצחק מסביר משהו מאוד מיוחד – את הביטוי "צדיק גוזר והקב"ה מקיים". הוא מסביר אותו כמעט הפוך מאיך שאנחנו חושבים. מה הכוונה צדיק גוזר והקב"ה מקיים? אנחנו מפרשים שה' ברא את העולם, ואנחנו עושים הפוך, מחזירים אותו לאין, כמו שאומר הרב המגיד שה' בורא את העולם יש מאין ואנחנו מחזירים את העולם לאין מיש.

פה הרב יצחק אומר הפוך, הוא אומר כך:

"צדיק גוזר והקב"ה מקיים וכו'", ובסוד "נצחוני בני נצחוני", שהוא גם מלשון הנצחת נצח ישראל כביכול בגוף הצדיק

"צדיק גוזר והקב"ה מקיים" היינו שאנחנו פועלים שיהיה את המציאות, אנחנו כאילו מנצחים את הקב"ה. הקב"ה עושה שיהיה רק מופשט, והצדיק מושל ביראת אלקים היינו שיהיה קיים, שיהיה גילויים.

אולם בתורה צריך שיהיו שני קשרים (כפי שהזכרנו בתחילת השיעור), ולא מספיק קשר אחד. קשר אחד של ה' בתורה, וקשר שני של התורה בי. למה צריך שני קשרים? כי באמת הקב"ה ואני זהו דבר והיפוכו לגמרי. לכן אני חייב את התורה שאומרת שאנחנו הפוכים. מה הכוונה שהתורה אומרת שאנחנו הפוכים? כל פעם שאני לומד תורה, אני מתבונן מה זה אומר ללמוד תורה, ובכך שללמוד תורה היינו להגיד שאיך שאני מסתכל על הקיום שלי ואיך שה' מסתכל על הקיום שלי אינה אותה הסתכלות, ואני צריך שההסתכלות שלו תיכנס לתוך ההסתכלות שלי ותשנה את ההסתכלות שלי. לכן התורה היא "ממוצע המחבר", היא כמו ממיר מההסתכלות שלי להסתכלות של ה' ומההסתכלות של ה' להסתכלות שלי.

קודם אמרנו ש'נמנע הנמנעות' היינו שמצד ה' זה מסתדר ולנו זה לא מסתדר, וכל פעם צריך לסדר איך זה מצידו ואיך זה מצידנו. התורה כל הזמן מסדרת, עושה שזה יסתדר.

כיצד תורת הנגלה היא ממוצע מחבר

שאלה: זהו תפקידו גם של חלק הנגלה שבתורה?

תשובה: כן, כל סברא בנגלה היא כזו. אנחנו רגילים ללמוד 'נגלה' וזה נראה לנו משהו הגיוני, אבל לאנשים שלומדים באוניברסיטה זה ממש לא הגיוני, כי לימוד ה'נגלה' שלנו הוא מופרך בעצם. יש אינסוף דוגמאות לכך, לא ברור איך הדבר הזה מחזיק...

או לא לנאוף, לגנוב או לא לגנוב, מה מעניין את ה' החיים הגשמיים? אכן, מעניין אותו להגשים את התורה, להפוך אותה מאין ליש. זה מה שמשנה רבנו עושה במתן תורה.

התורה: תהיה צדיק, הצדיק: תהיה בעל תשובה

עכשיו אני עובר לפיסקא הבאה, אני קורא בה את הסוגריים:

(המורה דרכו של קוב"ה לשבים אליו באמת: "יעשה תשובה ויתכפר לו")

מה עניינו של הצדיק יסוד עולם? זה חידוש מאוד חשוב. הצדיק הוא מי שאומר – "יעשה תשובה ויתכפר לו". זהו החידוש של הצדיק. לפי זה מהו החידוש של התורה? הרב יצחק רוצה להגיד שהחידוש של התורה הוא שאתה תהיה צדיק, והחידוש של הצדיק הוא שאתה תהיה בעל תשובה. ככה הוא מסביר פה, וזה חידוש חשוב.

התורה באה ואומרת לך – 'תהיה צדיק', וכשהיא אומרת לך שתהיה צדיק הכוונה שתעשה שהקב"ה יתגלה בתוך החיים שלך. ובכך התורה היא ממוצע: אתה רוצה להיות קשור לאלקות, ולשם כך אתה צריך שהקב"ה יתגלה בתורה, והתורה תתגלה בתוכך. יוצא שהקב"ה מתגלה דרך התורה בתוכך, ולכן התורה היא "ממוצע המחבר". כשם שהקב"ה מצמצם את עצמו להיות בעולם וכך הוא נסתר, כך הוא גם מצמצם עצמו בתוך התורה, והתורה נמצאת אצלי, ובכך הקב"ה יורד אלי.

באמצע. בסוף יש פה "צדיק גוזר". המשחק פה לגמרי עד הסוף, זה דופק החיים שלנו.

שאלה: אין דבר כזה בעולם התורה משהו לא נכון?

תשובה: כן, כאשר מחליטים שהוא לא נכון! זה מאוד פשוט. אתה לא רואה שזה ככה?...

שאלה: בסוף צירופים וספקות זה גלות, שאין הלכה ברורה ומשנה ברורה במקום אחד. זה לא מצב אידיאלי.

תשובה: כתוב שהתורה ניתנה למשה רבנו ארבעים ותשע פנים טמא וארבעים ותשע פנים טהור ומשה הכריע. אפשר ככה ואפשר ככה, אלא שצריך להכריע, אז ה' נתן למשה רבנו להכריע.

שאלה: איך אפשר לקבוע שהרפורמים יצאו? **תשובה:** זה פשוט. אני אומר "ליבי אומר לי שהם יצאו" וזהו.

שאלה: למה שאני יאמין לך ולא להם? **תשובה:** תעשה מה שאתה רוצה. אני אומר לך שזה ככה, אם אתה רוצה להאמין לי – תאמין לי. אני אומר שהם לא מאמינים לעצמם בכלל... באמת בסוף איפה הדברים 'נחתכים' זו שאלה מצוינת. איפה 'נחתך', מי ה'חותך'. הקב"ה ברא את העולם וחשב שעולם התורה יעבוד בסדר, והנה זה עובד טוב...

האם כשאני פוסק אני חושב שפסק ההלכה הזה הוא אמת יצוקה או שאני חושב שהוא משהו נזיל? מי שיגיד שההלכה היא לא נזילה – מכחיש את המציאות. אין שום פוסק, בבשר וחלב ובכל נושא אחר שלא עושה צירופים. מה זה לעשות צירופים? הש"ך אמר שככה, הט"ז אמר שככה, "אלו ואלו דברי אלקים חיים" (שגם למשפט זה אין היגיון) ואף אחד לא נבהל מזה, כולם ממשיכים ככה. אם מישוהו ישאל אותך האם אתה חתום על כל זה, אתה תענה שזה פסק הלכה מוחלט. מה הכוונה שהוא מוחלט? שזו תורה. ל'ולייניות' של עולם ההלכה אין דמיון אפילו בקבלה. אין גמישות יותר גדולה מעולם ההלכה".

שו"ת קצר בעניין גמישות עולם ההלכה

שאלה: הקו המנחה את ההלכה הוא החתירה לרצון ה'. **תשובה:** כאשר הקב"ה רוצה משהו מדובר במשהו מוחלט או לא מוחלט? תלוי אם הגילויים הם מחודשים לעצם או לא.

שאלה: השאלה היא אם האדם מחפש מה רצון ה' או מחפש את רצון עצמו. **תשובה:** הצדיק מחליט מהו רצון ה', והוא התורה.

שאלה: רק אחרי שהוא ביטל את עצמו לגמרי. **תשובה:** אחרי שהוא ביטל את עצמו לכך שה' נתן לו כח שהוא יהיה המחליט. זה משחק עד הסוף, לא עוצרים

^א **שאלה:** גם בית המשפט העליון גמישים. **תשובה:** הם לא גמישים, אצלם זה מאוד חותך.

שאלה: האם צריך להתבטל לאחרונים או שאפשר לחלוק עליהם?

תשובה: אם אני חושב שאני יכול לחלוק אני בעצם אומר שגם עלי יהיה אפשר לחלוק. וזו כבר בעיה, כי אם אפשר לחלוק עלי פירושו של דבר שבעצם אני לא מאמין למה שאני אומר. אז כרתתי את הענף עליו אני יושב. אכן, כולם חולקים על כולם וזה בסדר...

הממוצע של התשובה והצדיק הם קשר אחד

יש פה שני דברים שצריך להסביר: למה בתשובה יש קשר אחד, ומה הקשר בין תשובה לצדיק. מה כתוב על הצדיק? כתוב שהעניין של משיח הוא "לאתבא צדיקא בתיובתא", לעשות שיהיה להם קשר ישיר עם הקב"ה. עניינו של הצדיק הוא להפוך את בעלי התורה לבעלי תשובה.

כאשר אנו מתבוננים בתורה כפי שדיברנו עכשיו יוצא שיותר מאשר להסביר מהי תורה אנו מסבירים מהו צדיק. מה הכוונה שתלמידי החכמים מחליטים? איך הם מחליטים? הם כל הזמן עושים תשובה.

נגיד את מה שאנו אוהבים להגיד על משה רבנו: משה רבנו אומר למלאכים שמה שמעניין את הקב"ה הוא העולם הזה הגשמי. לאחר מכן השטן מגיע ושואל איפה התורה, ומשה רבנו עונה שהוא לא יודע איפה התורה. כאן הקב"ה לא מתאפק, הוא אומר למשה רבנו – 'אתה בדאי? אתה

²⁷ **שאלה:** אם כן יוצא שהצדיקים מכחישים את העובדה שהם מחליטים בתורה. **תשובה:** כן. ואני מכחיש את זה

משקר? הרי באמת נתתי לך את התורה! על כך משה רבנו אומר לו – 'אני לא יכול להחזיק טובה לעצמי בכך שהתורה אצלי. אני לא יכול להגיד כזה דבר'. אז ה' אומר – 'טוב, בגלל שאתה אומר ככה לכן נשאר את התורה אצלך'.

אנו רואים פה שמצד אחד משה רבנו תמיד אוהז את התורה אצלו, וכשהשטן מגיע ושואל אותו איפה התורה משה רבנו מגיב – 'אני? מה פתאום אני? אני לא כלום'. אז הקב"ה אומר – 'אם אתה לא אומר שכן, אז אני אומר שכן'.

זו הכוונה שהצדיק הוא תמיד בעל תשובה בעצם, כמו שרואים בסוף התורה שמשה רבנו שובר את הלוחות, מחזיר את הכל בחזרה לה'. כמו שמסביר רש"י על המילים "לעניי כל ישראל" – "יישר כוחך ששיברת", משה רבנו שובר את הלוחות כדי שירידת התורה למטה לא תהיה בצורה מגושמת.²⁷

הצורך גם בממוצע התורה וגם בממוצע התשובה

שאלה: מה מוסיפה התורה על גבי התשובה?

תשובה: הוא לא מסביר כאן למה אם יש קשר אחד צריך שני קשרים. אבל הוא הרי מסביר ששניהם "ממוצע המחבר", אלא שבתורה אלו שני קשרים, כי יש פה שני הפכים. אבל כשיש קשר אחד זה לא שני הפכים, ויוצא שאין מה לחבר מרוב

שהם מכחישים... לכן זה דופק של חיים. לכן זה קשר אחד, ולא שני קשרים.

אלקית אני צריך להתקשר לצדיק, אחרת הכל יתגשם לי.

מתוך התקשרות לצדיק אני יכול להחליט איפה באמת הקב"ה נמצא, ואיך כל העולם מתעצב לפי זה. כך יכולה להיות הכרעה, שיש משהו טוב ויש משהו רע. כמו שאמרנו קודם על הרפורמים כל עניינו של העולם הזה הוא שיש הכרעה. הקב"ה הוא אינסוף, והכל אפשרי אצלו, "כחשכה כאורה", הכל אור, הכל פשוט, שום דבר לא מפריע. ומשם יש יניקה לכל הרפורמה, שהאדם חושב – 'באמת כל כך לחוץ לקב"ה הפרט הזה והזה?' מהצד הזה הרפורמים הם יותר 'אלקיים', אנחנו מצומצמים והם אינסופיים. וזה נכון, רק שבסוף כאשר חיים כמוהם הקשר עם ה' נהיה מופשט כל כך שהוא גם מופשט מהם. הכל נהיה מופשט ולא קיים בכלל.

בניגוד אליהם, מה שאנו רוצים להגיד הוא שהקב"ה גם מחליט שהוא רוצה שהאלקות תתגשם למטה, ולשם כך צריך ממוצע המחבר. בשביל לעלות למעלה, בשביל להיות רפורמי, לא צריך התקשרות לצדיק.²⁷

שזה כל כך מחובר. "אסתכל באורייתא וברא עלמא", התורה מתייחסת לכך שיש שני הפכים. מה שאין כן אצל הצדיק, מרוב שהדברים מסתדרים לו יוצא שאין הפכים.

שאלה: משה רבנו לפי דבריך הוא בעל תשובה הכי גדול וגם מוסר התורה, יוצא שיש קשר בין הדברים. תשובה: נכון, יש קשר ביניהם. ובכל זאת, בסוף הוא רוצה לומר שיש מסלול של שני קשרים ושל קשר אחד.

הצורך במוצע הוא בשביל השוב

נעבור לסוגריים האחרונות, בהם הרב יצחק מסביר על מה שאמרנו שההתקשרות לצדיק היא "בחנית שוב".

ושם מתבאר שעיקר ענין ההתקשרות ל"ממוצע המחבר" הוא בשעת ה"שוב".

אם אני אומר שההתקשרות היא בשעת ה"רצוא", המשמעות היא שאין לי קשר ישיר עם ה' ואני צריך עזרה כדי לברוח אל ה'. אבל הרב יצחק אומר פה שזה לא נכון בכלל. הקשר שלי עם ה' הוא פשוט, אין איתו שום בעיה. בשביל קשר ישיר עם ה' לא צריך בכלל רבי, לא צריך ממוצע. איפה אני כן צריך ממוצע? עיקר הממוצע הוא ב"שוב", כאשר אני מנסה להגיד שיש מציאות אני פתאום מגלה שכדי שתהיה מציאות ואני יוכל להגיד שהמציאות היא

למטה. זה מאוד פשוט, כדי לעלות למעלה לא צריך ממוצע.

²⁷ **שאלה:** צריך תורה בשביל רצוא? **תשובה:** בשביל רצוא גם תורה לא צריך. כל הממוצעים הם כדי לרדת

קדושת הברית - כיצד עוזרים לבחורים להתמודד?

שיעור יסודי נוסף לרגל השובבי"ם: האם יש לי בחירה? כיצד מחזירים את התמימות שנאבדה? מה הבעיה המתעוררת בחרטה על החטא? מהי עציבות ומהי שמחה? והכי חשוב – מהי הדרך הפשוטה להתמודד עם היצר הרע?

מתיאוריה לפרקטיקה

שהזהר והאר"י והאדמו"ר הזקן מתייחסים אליה לפרטי פרטים. לא הספקנו בפעם הקודמת להקיף בכלל את הסוגיה ואת הפרטים שלה, אבל כן הצלחנו – לפחות כך אני מקווה – להכיר זווית למדנית על הסוגיה הזו. וכמו בכל סוגיה הלכתית שנוגעת גם למעשה, גם בסוגיה של קדושת הברית יש צדדים מעשיים שצריך להתייחס אליהם, ובכך נתמקד הפעם.

כמובן שיש שוני בין סוגיית פגם הברית לסוגיות אחרות, בגלל שסוגיה זו משתנה מאד מאד לאדם, שכן דברים רבים תלויים באירועים שהאדם עובר, באופי של האדם, בתכונות שלו, בצורה בה הוא קולט דברים, בהשקפת עולמו – והדברים הללו משתנים מאדם לאדם. ובכל זאת, יש הרבה דברים משותפים. בסך הכל כולנו קרוצים מאותו חומר, וממילא ישנם קווים כלליים שאפשר ורצוי להכיר ולהבין נכון יותר.

במה המציאות היום שונה?

אני רוצה להתחיל מנקודה אחת שדיברנו עליה קצת בפעם הקודמת. אני לא הולך להרחיב עליה הפעם, אבל אני לא רוצה לדלג עליה. זו סוגיה שפעמים רבות גם המחנכים וגם המתחנכים מתלבטים בה: האם היום בגלל שהמידע כל כך זמין וכל

בשבוע שעבר דיברנו על קדושת הברית מהזווית ה'למדנית'. לקחנו את המקורות, את מה שנאמר בזהר, באר"י ובאדמו"ר הזקן, והסברנו את הדברים כמו שלומדים סוגיה בגמרא, ופחות התמקדנו בשאלה כיצד הדברים מתבטאים במציאות.

לימוד ה'נגלה' מתחלק בין אלו שעוסקים ברובד המציאותי והמעשי, ומתוך המציאות ניגשים ללבן את הסוגיות, לבין אלו שעוסקים ראשית כל בליבון הסוגיה מלמעלה ולאחר מכן מגיעים למסקנה המעשית. אנו נהגנו (בלימוד החסידות) כמו הקבוצה השנייה: התחלנו בפעם הקודמת בהסבר רחב מתוך הזווית הלמדנית כדי לתת מבט וכיוון שאנו עלולים פעמים רבות לדלג עליו כאשר אנו נכנסים לסוגיה של קדושת הברית.

פעמים רבות אנו מסתכלים על המציאות כך שיש את מה שכתוב בתורה שאסור לעשות, ולעומת זאת יש את מה שהיצר אומר לנו שכדאי לנו לעשות, ומכאן ואילך הכול עובד רק לפי האינטואיציה והשכל הישר שלנו בשאלה איך להתמודד. אמנם באמת המצב הוא לא כמו שציירנו עכשיו, אלא דרך ההתמודדות היא סוגיה

הקיימים. כמו שהגמרא אומרת שלא בסדר שהנזיר הולך ליד הכרם, כי עליו להתרחק ממנו. כך גם מכל המכשירים הקיימים צריך לדעת להתרחק ולהרחיק.

התקשר אלי לפני זמן קצר יהודי מבוגר, שכבר מתחיל לחתך ילדים. הוא אמר לי – 'תשמע, שמתי לב שאני גולש באינטרנט לכל מיני מקומות בעייתיים, ורציתי לשאול אם אתה יכול ליעץ לי איך אפשר להיפטר מהמצב הזה'. שאלתי אותו אם יש לו מכשירים לא טובים, והוא ענה לי שאכן יש לו מכשירים כאלו. שאלתי אותו – 'אולי כדאי פשוט להיפטר מהמכשירים הללו'...? לא העליתי בדעתי איזו תגובה הוא הולך לענות לי. מדובר באדם שלומד הרבה תורה. אמנם הוא יהודי שעובד לפרנסתו, ובכל זאת הוא מקדיש זמן יקר מהיום בלימוד. כך הוא ענה לי – "חשבתי שהאדם צריך לדעת להתמודד עם היצר שלו, ואני רוצה שתסביר לי איך אני צריך להתמודד. כאשר אתה אומר לי להיפטר מהמכשירים, אתה בעצם אומר לי שאני אדם חלש ושאני לא יכול להתמודד, ולכן אתה מציע לי כזו הצעה. וזה חידוש בשבילי, כי עצם האמירה שלך" – כך הוא טען כלפיי - "היא שבעצם אני לא מסוגל להתמודד, ולכן דברייך מחלישים אותי". זו הייתה תגובתו. אני מוכרח לומר שהופתעתי מדבריו, אבל אני משתף אתכם בסיפור, כי לאחר שאותו אדם סיים את דבריו קלטתי שזו טענה שיושבת לכולנו באיזה מקום בראש וצריך להתמודד איתה.

אמרתי לאותו אדם שנכון שיש בחירה, ויש לנו יכולת להתגבר. נכון

כך מפתה בסביבה שאנחנו חיים בה, האם מצב זה מייצר מציאות שונה או לא? האם מצב זה מייצר התמודדויות אחרות, האם היכולת להתגבר על היצרים והתאוות כבר לא כמו פעם? האם השתנה הדבר או לא?

הזכרנו בפעם הקודמת שיש דבר אחד שוודאי אפשר להגיד שהשתנה – החשיפה השתנתה. אבל המשמעות של העובדה שהחשיפה השתנתה איננה דווקא שהפיתויים גדולים יותר. החשיפה הגדולה גרמה לא רק לכך שהפיתויים יהיו זמינים יותר, אלא גם לכך שהפיתויים יהפכו להיות פחות מושכים. והנקודה הזו מאוד חשובה, והיא צריכה להיות מנוף לדיבור בדורנו על קדושת הברית.

כיום האדם יודע מהר מאוד עד כמה הפיתויים גורמים לכך שהוא נכנס לתוכם ולאחר מכן יוצא מהם יותר סובל ממאוש. המצב הנוכחי בו הפיתויים זמינים, כשם שהוא מצב קשה כך הוא מצב שעוזר לנו כי זמין לכל אחד לגלות עד כמה הפיתויים הם מצוקה יותר מאשר אושר.

ההבחנה הזו מאוד בולטת היום, והיא גורמת לאיזון. חשוב לשים לב לאיזון הקיים היום כדי שלא נתיאש ונחשוב שאין מה לעשות. לא נכון להרים ידיים, כי יש צד שהיום המלחמה על התאוות פשוטה וקלה הרבה יותר.

אל תביאנו לידי ניסיון

כעת נעבור לנושא נוסף, שקרוב לנושא הקודם. חז"ל מלמדים אותנו ש'אין אפוטרופוס לעריות', ולכן האדם צריך להתרחק מהמכשירים הטכנולוגיים

הרע הוא אומן גדול, איך הוא מפיל אותך?
הוא אומר לך תעשה בדיקות, רק תודא אם
אתה באמת כשיר או לא.

אמרתי לו: תעזוב את הכל, תתעלם
מכך לחלוטין, כמו שכתוב "ולא תתורו
אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", לא להסתכל
לכיוון, לא לחפש זאת בכלל. אל תחפש
בכלל בכיוון ההוא, תהיה במקום שמבחינך
אין בעיות כאלה בכלל. אל תטה עצמך
למקום שבו ההתמודדות הזו קיימת. עליך
לתפוס את ההתמודדות בראשיתה,
בהתחלה שלה, בנקודת הבחירה הכי
ראשונית – איפה אתה רוצה להיות מונח?
אתה רוצה להיות במקום בו דעתך מוסחת
מהעניין לגמרי. לא מעניין אותך, בכלל.

אני לא מתכוון לא לעשות מכך
עניין, כי זה בסדר או כי זה לא כל כך נורא.
ממש לא. פשוט זוהי הדרך להתמודד עם
היצר הרע. אדמו"ר הזקן כותב בתורה אור
(תחילת ספר בראשית) לא להסתכל על
היצר. צורת ההתמודדות הזו איננה משום
שהאדם מרגיש פחד מהיצר; להיפך, האדם
לא פוחד ממנו בכלל. אלא שבגלל שלאדם
יש בחירה מלאה, בידו להחליט שהיצר
מבחינתו לא קיים בכלל.

דווקא בגלל הבחירה המלאה שיש
לאדם כלפי היצר, האדם מפחד להתעלם
לגמרי ממנו. האדם יודע בסתר ליבו
שבאמת אם הוא יתעלם מהיצר, הוא יתנתק
ממנו לגמרי. והאדם מפחד לנטוש את
התאוה שלו.

שהאדם יכול לבחור בטוב. אבל הקב"ה
ברא את האדם כך שתהיה לו בחירה,
ובשביל שתהיה לו בחירה הוא נברא נשמה
בגוף, עם כל המשמעות של זה. והעובדה
שהאדם בעל בחירה אומרת שהוא כל הזמן
באתגר, והיכולת שלו להתגבר היא לא כזו
פשוטה, כמו שחז"ל אומרים 'אלמלא
הקב"ה עוזרו אין יכול לו'. כלומר הקב"ה
שם את האדם כך שיש לו בחירה, אבל חלק
מהבחירה היא לבחור להיעזר בקב"ה,
וחלק מהבחירה היא לבחור להיעזר
באמצעים חיצוניים, על ידי שהאדם גודר
את עצמו בהרבה גדרים.

המחשבה שאני צריך להיכנס לתוך
הפיתויים ולתוך ההתמודדות ולהתגבר לא
משקפת את מה שהקב"ה רוצה מאיתנו.
הקב"ה רוצה לשים אותנו בבחירה כך
שנוכל מראש לשים את כל התאוות
והיצרים כמה שיותר רחוק מאיתנו, וזו
נקודת הבחירה. כמו שאנחנו אומרים בכל
יום בבוקר: "ואל תביאנו לא לידי ניסיון
ולא לידי ביזיון". אנחנו מתפללים
ומבקשים מה' שלא יהיה ניסיון, וחלק
מהבחירה וההתמודדות שלנו היא שלא
נבוא לידי ניסיון.

משמעויות הבחירה

אספר עוד סיפור מעניין, ששייך
לסוגיה של 'נטיות הפוכות':

הגיע אלי לא מזמן בחור שמתמודד
קצת עם נטיות הפוכות, והוא מאוד בלחץ
ופחד האם הוא יצליח להתחתן או לא.
אמרתי לו – אין לך ממה לחשוש, אתה
תצליח להתחתן והכל בסדר. אלא שהיצר

אני רוצה להרחיב יותר על הבחירה ביחס ליצר הרע (בהקשר של קדושת הברית):

כאשר אני אומר שיש לאדם בחירה מלאה, אני מתכוון לכך שהמשיכה שקיימת בתוכו היא מדומה. כאשר האדם מקבל מכה, אי אפשר לומר שיש לו בחירה אם יכאב לו או לא. ניתן לחשוב שגם המשיכה לתאוות היא לא מבחירה, אבל באמת מה שמיוחד פה הוא שהתאוות מגיעה מהראש, מלמעלה למטה. לכן התאוות הן תופסת את האדם כל כך חזק, כי היא מגיעה מלמעלה, וממילא האדם מכניס את כל האישיות שלו בתוכה. בתאוות אחרות האדם מרגיש שהוא 'נמשך' אליהם בעל כרחו, אבל פה האדם מרגיש שהוא בוחר בתאוות לגמרי, הוא נכנס ברצון עם כל הנשמה לתוך התאוות. זהו. זו גם הסיבה לכך שכאשר האדם עושה זאת בתיקון הוא מוליד נשמות, כי כל האישיות נכנסת לתוך זה.

חוות חוסר בחירה

ובכל זאת, יש כמה סיבות לתחושה של האדם שהתמודדות עם קדושת הברית היא לא בבחירתו בכלל.

קודם כל, האדם מרגיש שאין לו כל כך קשר עם הקב"ה. הקשר היחיד שיש ביניהם הוא שכל הזמן ה' מציק ומעיק לו בתחום של קדושת הברית. האדם מרגיש שלא מלהיב אותו לא להתפלל ולא ללמוד, אין לו שום משיכה לקשר עם ה'. הקשר

היחיד הוא שה' כל הזמן כועס עליו וטוען כלפיו – 'למה אתה לא בסדר'...?

לאן נעלמה התמימות?

כיון שנגענו בכך, אני רוצה כעת להסביר מה פשר התופעה הזו שבעקבות החטא נעלמת התמימות, והקשר עם ה' נהיה קשה יותר. לאחר שנבין היטב את סיבת התופעה, נמשיך להסביר איך מפתחים את הקשר עם ה' כאשר זה קורה.

נתחיל בסיפור:

שאל אותי יהודי שהגיע לשיעורים שלי, למה מגיל מאוד צעיר הוא בכלל לא מרגיש רגש חזק בקשר עם ה'. הוא אמר לי שכאשר היה ילד הוא גדל בבית חסידי והקשר שלו עם ה' היה מצוין, ופתאום הוא פשוט נעלם. הוא סיפר שהוא ממש לא מבין למה הכל נעלם פתאום.

הסברתי לו שהקשר שלנו עם ה' קשור לתמימות. הטבע הפשוט שלנו הוא שאנו נותנים אמון, הולכים חזק מאוד על הקשר, ומכניסים את כל האישיות שלנו לתוכו. הבחירה של האדם להכניס את כל האישיות שלו לדבר מסוים ושהדבר ההוא יביא לפרי טוב באה לידי ביטוי בקשר אמיתי של ברית. מהו קשר אמיתי? שהכנסתי את כל האישיות שלי, ונוצר קשר שהוא כריתת ברית ומחויבות אמיתית. בדבקות שיש בין איש ואישה ואחר כך עם הילדים, האדם מרגיש שהוא הכניס את כל האישיות שלו, וזה לא נגמר פתאום אלא האישיות שלו נמצאת שם כל הזמן.

מניח באופן פשוט שכאשר אני מתפלל לה' ומדבר איתו – הוא מדבר איתי, וזה לא הולך לשום מקום. בלשון האדמו"ר הזקן, לאחר התפילה ישנו 'רשימו' אותו אפשר לעורר כל הזמן. עבודת ה' אמיתית היא כאשר האדם מרגיש שכל עבודה בקשר עם ה' – נשארת לתמיד.

ואם האדם מרגיש שהוא נתן את כל כולו למשהו, ואותו דבר התפוגג. ממילא האדם מתחיל להרגיש שגם לאחר שנגמרה התפילה, כל מה שהיה נגמר ונעלם. פגם הברית גורם לאדם שיהיה מונח אצלו שכאשר הוא מתמסר לגמרי – לא נשאר מזה שום דבר, זה נעלם. ואז יוצא שהאדם מרגיש שהוא לא מחובר למה שהוא בחר בו עד הסוף. חבור ובחור אלו אותיות מתחלפות. אם אני בוחר, אני מחובר. ואם אני בוחר ולא מחובר, הבחירה לא מוצלחת ואני מתחרט על הבחירה. ולכן מי שיש לו קושי עם פגם הברית, ממילא יש לו קושי בתחושה שכאשר הוא מתמסר למשהו הוא לא מתחבר, אלא נשאר בתוך עצמו.

לא יכול להתחרט

נמשיך הלאה:

לפני שנגיע לדבר על עצבות, אני רוצה שנדבר על נקודה מאוד חשובה לדעתי. היא קשורה למה שדיברנו על הבחירה, אבל אחרי שקצת התקדמנו...

אדם שנפל בחטא מרגיש שכאשר אומרים לו לעזוב את החטא, או אפילו כאשר הוא אומר לעצמו 'תפסיק עם זה' – הוא מרגיש מצוקה גדולה. האדם מכיר בכך שהחטא הוא דבר לא טוב, אבל יש איזה

לעומת זאת כאשר האדם נופל בחטא הוא מרגיש שכל כולו שם את עצמו על איזה דבר, ובסוף הוא מתפוגג. המסקנה שהוא מגיע אליה לאחר מכן הינה שהוא כבר לא יכול לשים את עצמו על שום דבר לגמרי. כי לשים את עצמך על משהו לגמרי יכול להיות רק אם אתה מרגיש שכאשר הכנסת את עצמך לתוך הדבר נשארת שם לאורך זמן. כאשר אדם מתחתן הוא שם את עצמו בקשר, והוא נשאר בתוכו. כאשר נולד לאדם ילד, הוא שם את עצמו בקשר ועכשיו הוא בתוך הילד לתמיד. זו כריתת ברית, וזו קדושת הברית.

למה דומה נפילה בחטא? נניח שאחד החליט לרוץ לבחירות. היה נראה לו לפי איך שאנשים מסתכלים עליו שהוא הולך לקבל 10 מנדטים. אותו אחד מכר את הדירה שלו, התגרש מאשתו, מכר את כל מה שיש לו, ובסוף התברר שהצביעו לו 200 איש. מה תהיה התחושה שלו? שהוא שם את כל כולו במשהו שהתפוגג ולא נשאר לו ממנו כלום. זו התחושה שמלווה את האדם לאחר נפילה בחטא.

מה ההשפעה של התחושה הזו על עבודת ה'? שהאדם מרגיש שהוא לא יכול לתת את כל כולו ולהתמסר. עניינה של עבודת ה' הוא לתת את כל כולי לקב"ה. להיות כל כולי מסור לקב"ה. להיכנס לקשר עם ה' עם כל האישיות. אבל אם אני שם את כל כולי, ואחרי ששמתי את כל כולי אני מסתכל ואומר – 'רגע, מה יצא מזה'? ... אז קשה מאד לקשור שוב קשר עם ה'.

הטבע היהודי שלנו גורם לכך שפשוט לנו שה' נוכח בקשר שלנו. יהודי

מה אני מתחרט? לא על כך שבחרתי, אלא על שבחרתי בלי מחויבות וחיבור גמור. אני מתחרט על כך שאני לא נשאר בתוך החיבור, והוא מתפוגג.

כאשר אני מתחרט על עצם הרצון שלי לבחור ולהיכנס למשהו בכל הכח – אני בעצם מתחרט על משהו טוב. זה קצת מפתיע, זה דק, זה עדין. להתחרט על החסאים צריך בוודאי, אבל יש פה איזה שורש קדוש: הרצון שלך להיכנס עם כל האישיות שלך וללכת על משהו – הוא רצון מצוין. אבל במקום לעשות זאת בתפילה, בקדושה, בחסד, במקום שמותר לעשות זאת ומצווה לעשות זאת – עשית זאת במקום שאתה מתחרט על כך שעשית אותו שם. לכן הבחירה הזו לא מוצלחת, אבל לא עצם הבחירה. אי אפשר להתחרט על עצם הרצון לבחור. בדרך כלל כאשר אני מתחרט אני לא שם לב לחילוק שעשינו, ולכן אני מרגיש שאני צריך להתחרט על משהו שאני לא יכול להתחרט עליו, וזה עושה שהחרטה לא תהיה אמיתית. כדי שנתחרט כמו שצריך – צריך שיהיה יותר דק על מה מתחרטים.

עצבות = האדם מכור לעצמו

נעבור לנושא של עצבות:

העצבות בעקבות הנפילה בחטא קשורה מאוד למה שדיברנו קודם על כך שהחטא גורם לאדם להיות במפח נפש. אבל צריך לשים לב למשהו עוד יותר עמוק, ולהבין קצת יותר טוב מהי עצבות ומה עובר על האדם כאשר הוא עצוב.

אדם עצוב הוא בעצם אדם מכור. נגיד זאת בצורה שתישמע קצת חריפה:

גורם מעכב. הגורם המעכב הוא שבאיזשהו מקום פנימי האדם מרגיש שבאמת ובתמים הוא ממש בתמימות הכי גדולה הלך על זה. האדם בנפילתו בחטא חיפש משהו באמת טוב. התחושה של האדם היא שהוא לא משהו רע. לא רציתי להיות רע. לא רציתי להיות רע לאף אחד. רציתי משהו שאני מרגיש שהוא הכי טוב שבעולם. והאדם לא מבין איך יכול להיות שהוא אמור לוותר על כך.

מצד אחד האדם רוצה לחזור בתשובה, להתחרט על החטא. אבל מה שייך להתחרט על זה? לא שייך להתחרט על משהו שעשיתי, כאשר הוא הכי טוב שיש. מצד אחד האדם מרגיש שהוא עשה את החטא מתוך מצוקה והוא לא רוצה לחזור עליו, אבל גם יש נקודה הפוכה: האדם מרגיש שהוא לא יכול להתחרט על החטא כי משמעות הדבר הוא להתחרט על המשהו הכי טוב שיש. חרטה על כך היא כאילו אני מתחרט על כל הטוב שיש בי. כאילו אני צריך להתחרט לגמרי על כל הרצון בכלל שיהיה טוב. ולכן קשה לאדם להתחרט, כי הוא מרגיש שבכך הוא יאבד את הכל. מה שיוצא מכך הוא שהאדם לא מוכן להתחרט עד הסוף, ומכיון שבכל זאת הוא רוצה לעשות תשובה הוא מתחרט בכאילו, והוא לא מתחרט באמת.

הנקודה הזו, שהאדם לא מסוגל להתחרט באמת, קשורה למה שהסברנו קודם על הבחירה, ועל המחויבות שהבחירה אמורה לייצר. כלומר, אם אני בחרתי במשהו והלכתי עליו חזק, והבחירה הזו ייצרה אצלי מחויבות – המצב טוב. על

אם כן, מה גורם לאדם להישאר בתוך העצבות למרות שהוא מרגיש שהתענוג של העצבות הינו תענוג דמיוני? העובדה שדווקא כאשר האדם בעצבות הוא חש בעוצמה יותר שורש פנימי אותו הוא מחפש. כאשר האדם בעצבות הוא מרגיש קרוב אליו יותר, ולכן הוא נבלע בתוך עצמו.

למה כל זה קשור לנושא שלנו?

כאשר אדם פוגם בברית הוא מנסה שיהיה לו תענוג מעצמו, ומיד הוא מגלה שהוא חי בדמיון. כלומר, שאין מציאות, הוא לא מחובר לכלום והוא לא מתחבר לכלום. אין פה שום דבר חוץ מאשר אני עם עצמי. כיוון שאין פה שום דבר חוץ מאשר אותי עם עצמי, ואני חי נשמה בתוך גוף, ממילא אני מרגיש שזה פיקציה, כלום, דמיון, וזוהי תחושה קשה. האדם מחפש שתהיה מציאות אמיתית שמעוררת תענוג ממשי. כפי שכבר אמרנו, תענוג שגם מעורר אותי פנימית אבל גם מעורר אותי בעוצמה מהדבר החיצוני שקיבלתי ממנו תענוג – הוא קדושת הברית.

איך יוצאים מזה?

כעת אני רוצה לגעת בנקודה ששאלו כמה פעמים: כיצד אומרים לאדם לצאת ממעגל הנפילה בחטא? ...

כאשר אומרים לאדם לצאת מהנפילה בחטא, אומרים לו בסך הכל (כפי שלמדנו בשיעור הקודם) 'תסיח את הדעת'...

אדם עצוב מכור לתענוג מסוים. מהו התענוג שמכור אליו אדם עצוב? הוא מכור להתכנסות פנימה לתוך עצמו, ויש לאדם תענוג גדול מלהתכנס לתוך עצמו. כאשר אדם מתמלא ברחמים עצמיים הוא נעלם בתוך עצמו, וזו תחושת עונג מאוד עמוקה. הסיבה לכך היא שכח התענוג בנפש באמת הוא תמיד כאשר האדם נמצא בתוך עצמו. גם בתענוגים פשוטים ביותר: כאשר אני אוכל משהו והוא טעים לי אני מרגיש תענוג בתוכי. התענוג מתעורר על ידי משהו חיצוני, אבל מה שקורה לי בפנים הוא שבתוכי יש איזושהי חיות, והחיות הזו היא התענוג שיש לי. בעצבות אני מתקפל ונבלע בתוך עצמי, וזו תחושת התענוג שיש בעצבות. העצבות מושכת את האדם אל התענוג להיעלם בתוך עצמו ולהתענג בתוך עצמו.

אז למה בכל אופן עצבות זה לא

טוב?

כי הקב"ה ברא אותנו כך שהתענוגים שלנו לא יהיו מעצמנו, אלא יהיו מחוץ לנו. כך ה' ברא אותנו. ה' רצה שאנחנו נהיה בתוך המציאות, ונרגיש שאם התענוג נובע מתוכי הוא דמיון, ואם הוא מתעורר ממשהו חיצוני הוא תענוג אמיתי ומציאותי. כך הקב"ה ברא את האדם. המשמעות של כניסת הנשמה לתוך גוף היא שה' עשה שהאדם לא יוכל להתענג מההתקפלות שלו בתוך עצמו, אלא שהתענוג נמצא מחוץ לו וזה מה שמעורר בו חיות. כאשר האדם מתענג מעצמו הוא מרגיש שזהו תענוג דמיוני.

שהתאווה הזו היא משהו בחירי, להגיד שאפשר גם בלי זה, להגיד שזה שום דבר, זה כאילו 'לסרס' אותו. אם אני לא מרגיש שזה משהו רציני וחזק שמכריח אותי וממילא נותן תחושה שהוא מציאותי, אז כאילו איברתי את כל המקום ה'עצמי' הזה בנפש, את כל כח ההולדה שלי. אבל האמת היא שזו תחושה לא נכונה, כי כל היכולת להיכנס לכך ולהימנע מכך מגיעה מכח הבחירה בנפש.

האדם מאוד מבוהל להגיד שאפשר להתעלם מהחטא, כי בתפיסה שלו כאשר הוא מתחרט הוא כביכול איבד את כח ההולדה שלו. מה עונים לאדם על טענה זו? אנו אומרים לו שבאמת אסור לו להתחרט על החטא, אלא הוא צריך לצחוק עליו. להגיד שזה כלום. שטויות, ממשיכים הלאה, לא קרה כלום. להגיד שקרה פה משהו זו בעיה – זה חלק מהחטא.

היכולת שלי להגיד שלא קרה כלום תלויה בכך שאני יכול לחשוב שהקב"ה מצידו צוחק על זה שאני לוקח את החיים שלי כל כך ברצינות... ה' אומר – אני נתתי לך את זה, אני לוקח לך את זה ואני מחזיר לך את זה. הכל פה בחירי לגמרי, משהו שאפשר שיהיה ואפשר שלא יהיה.

כאשר אני אומר שאני עושה מעצמי צחוק, אני יכול להרגיש כאילו ה' מזלזל בי. אבל זה לא נכון, זה לא שה' מזלזל בי. אלא הוא מסתכל שהיה לך בחירה, וגם עכשיו יש לך בחירה. לכן אל תתחרט, אל תעשה תשובה תתאה.

הבעיה היא שבדרך כלל האדם לא רוצה להסיח את הדעת. האדם רוצה לחשוב שקרה פה משהו נורא ואיום. למה? כי האדם לא רוצה לחשוב שזה לא באמת משהו שכל האישיות נכנסת אליו. כאשר אומרים לאדם להסיח את הדעת הוא מרגיש כאילו אומרים לו שלא קיים דבר כזה להיכנס עם כל האישיות לאיזה דבר. כשאומרים לאדם 'תשכח את זה, זה כלום', הוא מרגיש שהוא מאבד לחלוטין את התקווה שגנוזה שם, שהאדם יכול להיכנס עם כל האישיות שלו לתוך עצמו ולהרגיש טוב עם זה. האדם בסתר ליבו טוען – 'אני שמתי את כל הנשמה שלי על הדבר הזה, את כל האישיות שלי שמתי פה. ואתה אומר לי תעזוב את זה? לא רוצה. לא יכול לחשוב שבאמת לא קרה פה כלום. לא יכול לחשוב ככה. קרה פה משהו נורא ואיום! הכנסתי את כל כולי, טבעתי ביון מצולה. ואתה עכשיו אומר לי – עזוב אותך, שטויות, לא קרה כלום'! ...?

אבל האמת היא שההרגשה הזו היא באמת שטויות, ולא קרה כלום, וככה צריך לעשות. כמו שהבעל שם טוב אומר שעל ידי הצחוק מעלים את שנות הנערות. כתוב על יצחק שהוא לוקח את שני נעריו, ובכך הוא מעלה את שנות הנערות לו. הכוונה היא שעל האדם לעשות צחוק מהיצר הרע. היצר הרע רוצה להגיד שקרה פה משהו נורא ואיום, ועיקר מה שמפיל את האדם זו בדיוק המחשבה שקרה פה משהו נורא ואיום. למה האדם חושב ככה? לא בגלל הקדושה, אלא בגלל היצר הרע. קשה לו לוותר על היצר הרע, הוא כאילו לא יכול לוותר עליו. האדם מרגיש שלהגיד

איך ה' מסתכל עליך? שעשית שטות, ובאמת זו שטות גמורה. אבל אל תיבהל מכך, ה' לא מסתכל עליך בצורה לא טובה כאשר אתה חושב שעשית שטות. להיפך, ככל שיותר תחשוב על עצמך שאתה 'טמבל', ככה הקב"ה ייהנה ממך יותר. האדם צריך לחשוב בסך הכל: עשיתי שטות, ואני טמבל – זה הכל. לא לקחת את עצמי ברצינות.

התחושה שלי שעלי לבוא לפני ה' ולחשוב שאני צריך להיות שווה משהו – היא בעצמה שטות. הקב"ה נהנה ממני כי 'בא לו' ליהנות ממני, הוא בוחר ליהנות ממני בבחירה חופשית, וכל מה שאני רוצה הוא שהוא ירצה אותי שאני אהיה חלק ממנו.

השיעור שקראת הינו מתוך הקורס 'מחנכים לקדושה'. לרכישת הקורס צור איתנו קשר - 058-5277247 (עתי תור).

שאלות ותשובות בעבודת ה'י

בחירת השליחות בתקון המציאות

בעקבות ירי כוחות הביטחון על בחורים מנוער הגבעות:

שאלות:

(א) כאשר הולכים להפגנה, מול מי מפגינים? למי עלינו להרגיש שאנחנו פונים: לאנשים שעוברים ליד ההפגנה (או בכביש שאנחנו חוסמים); לשוטרים; לתקשורת או בכלל לה' יתברך?

(ב) בתקופות סוערות כמו שלנו, איך מצליחים לשמור על יישוב הדעת. האם ומה צריך לעשות. דוגמא לקושי כזה: לפני יומיים, בלילה שבו נפצעו ידידיה והלל מירי שוטר בפונדוק – התמימים אמרו בישיבה תהילים כל הלילה, ולמחרת תפלת שחרית בישיבה התנהלה בהתאם...

(ג) מהו היחס הרצוי למג"בניקים ואנשי משטרה – בכלל, ובמיוחד אחרי האירוע השבוע – כשנתקלים בהם?]

שונים, ואפילו באותו מקרה, ושתי ההנהגות יכולות להיות נכונות, כי במציאות יש סברות לכאן ולכאן שלא ברור איזו סברא גוברת על השניה, אם בכלל.

אפשר לומר שבשביל לענות על כל השאלות הלו יש לענות בשאלה: על איזה צד של המציאות אתה שם את עצמך, את מה אתה בוחר לתקן? עיקר השאלה היא דווקא כך, ולא 'מהי האמת'. על על איזו סברא, איזה ענין, איזה פרט במציאות אתה נותן את המשקל שלך? על איזה פרט אתה חושב שזו השליחות שלך, שהתקון שלו הוא מה שהקב"ה רוצה ממך?

אמת או שליחות

קודם כל, אנו מתפללים שתהיה רפואה שלמה לידידיה'עקב בן טליאטל ולהלל בן אילנית.

ולעצם הענין: השאלות שאתם שואלים עכשיו אלו שאלות שמבקשות מסקנה מאד מעשית. אך המציאות שלנו כעת מורכבת מהמוני פרטים שגורמים להסתכלות אחרת לגמרי עליהם. בסופו של דבר, ההכרעות במציאות – מתוך כל הסברות והענינים שיש בהן – לא עובדות באופן ישיר וחלק. בתשובות לכל השאלות ששאלתם אין צורך ולא צורך, נכון ולא נכון. אפשר לנהוג כך ולנהוג כך במקרים

^י נערך על ידי עפר זמיר בן יעקב.

שליחותו, כיון שהיא מבטאת את עבדותו השלמה לה', שהיא עיקר תענוג חייו.

ממילא, הרצון לשליחות גורם לאדם לרצות בעיקר לעשות הרבה ולמלא את חייו בשליחות, ושיקוליו הם לא תמיד 'מהי המציאות ומה הכי יעיל לקידומה כעת'. שיקולו הוא עבדות לה', והשליחות הזו – לא בהכרח מקדמת את המציאות כולה. ממילא, האדם עושה את שליחותו לא מתוך סדר או מערכת מסוימת, אלא פשוט כי הוא חש שכעת רוצים ממנו משהו מאד גדול ויקר, והוא רק מחפש לתת אותו.

מצד שני, כמובן, הרבה פעמים רצון זה גורם שהאדם בכלל לא עושה את שליחותו אלא רק דברים 'גדולים' ורבי-משמעות עבורו, ולא דווקא כלפי המטרה, "לתקן עולם במלכות שדי". האדם שמחפש להיות עבד, לא באמת מרגיש את נוכחותו של ה'; וממילא הוא לא עושה את מה שהקב"ה רוצה. לפעמים, היות האדם טעון וגדוש באמונה בהשגחה פרטית, הופך אותו להיות שליח של ה', מתוקף כך שהוא הופך אותך להיות שליח; אך לפעמים שימת-הלב הזו נוכחת אצל האדם כי הוא מחליט מהי השליחות שלו בשביל עצמו בעצם, לכך שכל פעם הוא עושה משהו אחר והסיבה לכך היא לא אחרת מאשר סברות-הבטן שלו, וממילא הוא לא שליח של ה' אלא של עצמו. בעוד שכאשר האדם עושה דברים שבאופן כללי ה' רוצה, ולא שכל רגע הוא קופץ ומחפש לפעול – הוא בעצם הרבה יותר עבד של ה' באמת.

אין מה צריך לעשות; יש מה אתה צריך לעשות!

חשוב לומר, שזה שהמציאות היום היא ככה זה לא 'פקשוש'. היא בנויה כך כדי שהעבודה בה תהיה 'תחת מטריה רחבה' ועם כר נרחב לפעולה. ולמה אי אפשר לעבוד בכל המישורים? על כך ישנו מאמר חז"ל חשוב, המדבר על המושגים "תדיר ומקודש". מו"ר הרב שליט"א האריך בסוגיה זו מאד, ויש עליה הרבה שיעורים.

ברור ופשוט שמנהיג אמתי – ובמיוחד הרב שליט"א – חי המון עם אמונה בהשגחה פרטית, המובילה לשימת לב מתמדת: מהי השליחות המיוחדת שלי במצב הנתון כעת. רצונו העיקרי של מנהיג אמתי הוא להיות שליח שעושה את מה שאומרים לו. ממילא, בכל מצב ובכל נסיון הוא שואל ומברר מה מורים לו משמים, ואת השליחות הזו הוא רוצה לעשות. הרבי אומר כי שליח בתוספת עשר כוחות הנפש הוא המשיח (בגימטריא), שליח אמתי מסור לגמרי תמיד, וכך – להיות כמה שיותר שליח, הכי מסור שיש, זהו הענין הכי משיחי, הכי גאולתי – התמסרות שלמה למה שמורים מהשמים. כתוב "הִנֵּה יִשְׁפֹּל עֲבָדֵי", כלומר שמשיח 'משכיל אותנו', מסביר לנו, איך להיות עבד. התענוג הגדול ביותר בעצם חייו של יהודי (ללא תלות בדברים נוספים, אלא זהו תענוג 'עצמי'), הוא בהיותו עבד של ה', וזהו עיקר חייו.

חיפוש שליחות מתוך עבדות

לכן, השליח-המסור, המשיחי, מחפש תדיר כיצד הוא מביא לידי ביטוי ומנכיח בחייו כמה שיותר את עצם היותו עבד ה'. השליח האמתי מחפש את

ישנן במציאות הנתונה הרבה שאלות, אבל אני רוצה להתחיל מכך שבסופו של דבר אנחנו נמצאים במקום שבו השליחות שלנו מאד מושפעת, מאד קשורה ומתייחסת, לשליחות שבה שם את עצמו מורנו ורבינו, הרב; וממילא – המיקום בתוך השליחות שלו (או מחוצה לה) שבו הוא ממקם אותנו, תלמידיו. בסופו של דבר, חשובה לנו מאד עצם העובדה שיש מנהיג. במציאות, ההתכנסות מתחת למנהיג, ובפרט כזה שמנכיח את הקב"ה בתוך המציאות כמה שיותר, כך יותר טוב, ובלהיות מכונסים סביבו אנו מרוכזים. ההתכנסות כ'צבא הרב' היא – בתור התחלה – קנה מידה פשוט, והוא גם מאד מאד משמעותי.

אך בתוך המפה הזו, היותנו פקודים של 'הצבא' עדיין לא מספיק מכוונת אותנו, כי אצל הרב אפשר למצוא מכל סוגי השליחויות. שליחותו של רבי ומנהיג, ובפרט כמוהו, היא רחבה ועליונה במיוחד, וממילא 'תחום השיפוט' שלו גדול במיוחד ולא ממקם כל אדם בזירת פעולה פשוטה: הרי בסופו של דבר הרב לוחץ מאד על עניני שלושת השלמויות; יחד עם זאת – חשובה לו מאד היות הישיבה ומקום למוד תורה בעמקות כשיטתו; מהפכה רביעית יחד עם שיא האהבת-ישראל ומבצעים כמו בחב"ד משמשים בערבובייה (או בסדר מופתי...), ותחת מטריה רחבה כשלו – לא כל מי שנכנס מוצא מיד היכן הוא ממוקם ועליו לפעול במפה הזו. כל אחד יכול למצוא בתוך הרב גם ים של אפשרויות שהוא יכול להרגיש שמתוכן דווקא הוא מתחבר ומתוכן דווקא הוא מביא לידי ביטוי את

כך גם פה: השאלה העיקרית היא לא האם המעשה במציאות אותו רוצים לעשות נכון או לא נכון, אלא מהי השליחות שלנו במצב הנתון. אם האדם מרגיש שהשליחות שלו היא פרט מסוים במציאות, או פרט אחר: לדבר עם השוטרים, או להרחיק אותם ולגרום להם לתחושה שהם נלחמים בעם-ישראל. כמובן שהמציאות מורכבת, וכאשר האדם מרגיש שהשליחות שלו היא דבר מסוים ואחר מהשליחות הכללית, הרבה פעמים בעקבות אירוע או מצב מסוים הוא עלול לסטות מהמסלול הפשוט שלו ו'לתקוע' שליחויות אחרות.

שלב ראשון – בשליחות הרמטכ"ל – פתוח אך ברור

אחרי שאנו מבינים זאת כך, אפשר להבין טוב יותר את הסוגיא: מה אנחנו רוצים מהמציאות שלפנינו. אנחנו לא יכולים לענות על השאלות הללו כאילו התשובות למצב מסוים ולאדם מסוים הן אמיתות מוחלטות, אלא יש צורך לשים לב לשאלה מהי השליחות שלנו כישיבה ומהי השליחות שלנו בתור תלמידי הרב שליט"א; הרב עצמו עונה לשאלות מציאותיות בצורה שלפיה הוא מרגיש את השליחות שלו עצמו. גם אני מרגיש בעיקר את שליחותי שלי באופן אישי, וכך כל אחד צריך להחליט איפה הוא נמצא על המפה המציאותית (אם בכלל...). כל אחד צריך להתבונן בדברים, ולהחליט שהוא שם את עצמו על איזה פרט במציאות, ולו קטן.

ולמעשה:

כמובן, לסיטואציה הנוכחית יש לישיבה קשר וקרבה מיוחדת – גם מצד עצם הקרבה, אנחנו גרים פה ביצוהר יחד עם משפחת הפצוע, וגם מצד הקרבה של הישיבה יותר מכך – שלומד אתנו אלעזר, אחיו של ידידיה שיהיה בריא, וגם הקשר הזה עושה את הקרבה מאד חזקה. ממילא, גם על כל אחד בהתבוננות האישית שלו, וגם על הישיבה כשיבה מוטל לחשוב בשני הכיוונים: א – מה הקב"ה רוצה מהמצאות וממני; וב – איזו שליחות הקב"ה מזמן לי, 'מגלגל למגרש שלי', שאפעל בה.

[זה לא אותו דבר?] לא, זוהי התבוננות שונה. יש את המחשבה מה ה' רוצה ממני, בה אני לא חושב על המציאות כל כך אלא בעיקר מתוך כך שה' ברא אותי אני רוצה להבין מה הוא רוצה ממני; ויש מחשבה מה הוא מזמן לי – שזהו, בדרך כלל, ענין מפורט יותר וגם מעשי יותר. מעל שתי המחשבות האלו, יש את מה שאני מרגיש בתוכי, הבחירה האישית שצצה רבות איך להסתכל בכלל על המציאות. אדם יכול לחשוב על המצב ולהסיק שהוא צריך לעזוב את הישיבה, כאשר מהתבוננות באותה מציאות אדם אחר יסיק שכעת צריך לחזק עוד יותר את הישיבה. בסוף צורת ההתבוננות היא החלטה איך-יורק של האדם.

אם אדם שקוע בעולמה של תורה ומתוכו הוא רואה את המציאות, מבחינתו כל המציאות מתכוונת אותו בעיקר להתחזק יותר ויותר בתורה, וההשגחה הפרטית במה שהוא רואה היא לקבל עוד ועוד התחזקות לכך מהמציאות. לעומתו, יש אחד שאומר שההשגחה הפרטית אותה הוא רואה

השליחות שלו. אפילו שזו שליחות שהיא לא השליחות שבה ממוקמת ופועלת הישיבה, הוא יכול למצוא גם כיוון כזה בתוך מטריית תלמידי הרב ופעילויותיהם השונות והמגוונות. כאשר תלמיד הולך תחת פקודו של הרב, שדה הפעולה נשאר פתוח עבורו כמעט עד בלי די.

על-אף הפתיחות הזו תחת מטריית המנהיג-הרב, השייכות לרב מעניקה לאדם בהחלט – כפי שהסברנו – איזה-שהוא כיוון ואיזו-שהיא התקשרות והשראה חשובה למה שאני עושה, ובעיקר עוזרת להתקשרות על-מנת לקבל השראה של ציור המטרה בבחירות המקלה עלינו לזהות את המציאות הנוכחית ואת הדרך למטרה בבחירות, וממילא לגלות את שליחותנו בצורה אמיתית. בדרך לגלות את השליחות המיוחדת לי, ההשתייכות למנהיג היא הבסיס, שרק מתוכו אפשר לעבוד ולזהות נכון.

שלב שני – התבוננות: מי אני ומה מקומי?

על גבי הקשר הבסיסי וההכרחי הזה, האדם מנסה להבין בכללות, כל אחד לפי ההבנות שלו בכח עצמו, מהי השליחות שלו. יכולים להיות להתבוננות הזו כמה כיווני-מחשבה: הן מצד היכולות והתכונות שהקב"ה נטע בתוכו; הן מצד הצורה שבה הוא חושב מה ה' רוצה ממנו, "מה הוי' אֵלֵי לְהִיָּדָה שׁוֹאֵל מֵעַמֶּךָ"; והן מצד המציאות וההשגחה הפרטית עליה – הפרט במציאות שאותו מזמן הקב"ה במיוחד לכל אחד לשים עליו את לבו, כפי תכונות נפשו ושליחותו האמתית.

מוכנים להתמסר ולהקריב מעצמם לה', למען דברים חשובים וקדושים; והאש הזו מאד חשובה.

מצד שני, צריכים לשקול באמת הרבה בצורה שקולה ונכונה לאיזה מצב רוצים להגיע ומה רוצים מכל המאבק (וממילא איך צריך לנהל אותו, אם בכלל). כמובן, אם הנאבק שואל יותר מדי 'מה אני רוצה' ו'איך אני מגיע' – הרבה פעמים הוא לא מצליח להזיז דבר כלל, וצריך לעבוד הרבה בפשטות, וגם לטעות – עד שעולים על המסלול בעזה".

"עַל פְּנֵי כָּל הָעָם אֶפְבֹּד" – בכל הפעולות

רואים זאת במיוחד בהנהגתו של משה רבינו וביחסו למעשה נדב ואביהוא, שנבע מאש בוערת לה', אך נפסל מן השמים. משה יכול היה בקלות לומר שזו לא הדרך והמעשה פסול, וכולם היו מבינים זאת. אבל הוא העדיף להגיד אחרת ולהעריך את פעלם ומסירות נפשם, "פְּקָרְבִי אֶפְבֹּד וְעַל פְּנֵי כָּל הָעָם אֶפְבֹּד". הוא בחר לומר דבר רגיש, אך מכוון לאמת-לאמת: עושי המעשה קרובים לקב"ה. משה רבינו לא רוצה לכבות את אש הקדושה, והוא נזהר לא 'לגנות' כל ניצוץ קדוש ששכן באיזה שהוא מעשה, ולו כזה שנפסל בסופו של דבר. הדבר, כמובן, שונה ביותר מ'ההנהגה הרבנית' היום, שמפחדת מלהט ובערה, מאש של קדושה, וחשוב לה מאד לכבות אותה ולהיות מתונים במדת האפשר, ללא שום להט.

משה רבינו כן מעיר, והדבר חשוב, שהתוצאה שיצאה מאש הקדושה של נדב

במציאות היא דווקא בתחום השאלה מה עלינו לעשות וכיצד לפעול דווקא ביציאה מבית המדרש. איך האדם מחליט האם הסתכלותו האישית היא כך או כך? בסוף, האדם צריך להחליט בינו לבין עצמו (או עם הדרכה אישית עלידי משפיע) מי הוא ולאן הוא שייך.

כמעשהו בפרט, כך מעשהו בכלל, לגבי ענינה של הישיבה בכלל: הישיבה צריכה להחליט מה ענינה ומה היא באה לקדם במציאות – הן מבחינת היותה קשורה לרב, והן מבחינת מי שהיא מצד עצמה, איך שהיא נועדה להבנות והצורה בה ייעד אותה ה' והמקום אליו הוא השליך אותה במציאות. זהו שלב שני.

שלב שלישי – התבוננות אובייקטיבית במציאות

אחרי ההשתייכות למנהיג בשלב א' וההתבוננות בעצמי בשלב ב', אל מול השלב השני האדם צריך גם לנתח נכון את המציאות. אני חושב שזו בעצם עיקר השאלה ששאלתם: כיצד יש לנתח את המציאות שלפנינו כיום. פחות שאלתם לגבי שני השלבים הקודמים, והשאלה שלכם היא איך מנתחים את המציאות ומה עלינו לעשות בכזו מציאות.

"ובלבד שיכון לבו לשמים"

בענין זה אפשר לומר בפשטות שיש פה צד מורכב, לשני הכיוונים: ברור שהאנשים שיוצאים עכשיו למאבק, ואלה שכבר יצאו למאבק, עשו זאת מכיון שאש של בערה לקב"ה היא זו שמניעה אותם – אש של קדושה, אש של התמסרות. אנשים

מתוך התלהבות של קדושה – הבירור והתכלית של כך היא הבנתו שהציווי של ה' כלפיו חשוב לו יותר מכל ההתלהבות של קדושה שתהיה לו עצמו מכך.

אחרי ההבנה הזו, השאלה מה ה' מצוה אותו זו שאלה מצוינת. פעמים רבות האדם מרגיש שהוא לא יודע מה ה' מצוה אותו והוא הולך על משהו מרוב החשק שלו לקב"ה ומרוב קדושה, הרבה פעמים זה טוב. הקידוש והתמיכה בלהט הזה ובפעולה שנובעת ממנו, היא האמירה "בקרובי אקדש".

כאשר אדם פועל מתוך רצון לקדושה, או במלים מדויקות יותר בהקשר של פעולה במציאות – רוצה גאולה, רוצה שהמציאות כולה תתנהל על טהרת הקדש – השאלה העדינה יותר, אליה הוא צריך מודע ובשימת לב מתמדת, היא כמה הוא רוצה להביע את הרצונות החזקים שלו עצמו (שאינם מתוך תודעה אלקית), וכמה הוא מרגיש שהוא רוצה לעשות ציווי של ה', להיות עבד ה'.

למעשה: צריך גם תדיר וגם מקודש, ושניהם מקדמים את המציאות – כל אחד בשליחותו הוא.

בכל זאת אענה בקצרה לגבי השאלה למי פונות ההפגנות: בדרך כלל עיקר ההפגנות הן כנגד הממשלה, לא נגד המשטרה ובוודאי שלא כנגד הציבור. באופן פשוט אנו מוחים על התנהגות הממשלה, ובאופן קצת יותר פנימי – עיקר מה שעושים בהפגנות הוא עצם העובדה שמכנסים את הציבור כדי שהוא יהיה נתון

ואביהוא היא ציווי מיוחד, שנבע כתוצאה ממעשיהם (אמנם המעשה נקרא "אש זרה", אך הכוונה היא לכאורה שהוא רק לא צִנָּה על כך, ומשום כך היה פגם במעשה): איסור לשתות יין ושכר. משמעותו של האיסור הזה, היא בירור ו'כלים' לאור ולאש-להט הקדושה. הלהט הזה נצרך, משום שפעמים רבות האנשים שהולכים על הקדושה בכל הכח נסחפים גם לאש וללהט קדוש ומבורר פחות, אש של "יין ושכר", או – כפי שהדבר מכונה בימינו – סמים. [באמת היו שיכורים בהפגנה אתמול...] כשהאש והלהט מגיע לרבדים כאלה – ברור שחלק מה'אש' מגיע לכך שאנשים מגיעים רבות למצוקות נפשיות, והרבה פעמים התוצאות לא פשוטות. לפני שנים היתה מלחמה גדולה – כאן, בגזרת הגבעות וכדומה – על ענייני הסמים, ואני מעריך שעד היום יש בעיה כזו. אמנם יש יותר שיכורים בפאבים, אבל זה יוצר משהו עדין שחייבים לברר ו'להנמיך'. האש הזו חייבת לבוא בבירור, ואחרי שהיא נפלה לקלפות, "אש זרה אשר לא צוה אותם", חייב היה לבוא בירור: האש של הקדושה והקרבה לה' חייבת לבוא מתוך בירור.

לכן, אפשר לומר (כמו ההנהגה הרבנית היום כנ"ל) שהעיקר הוא שיש מסגרת ואכיפה והכל מסודר ומבורר במאה אחוז; ואפשר לומר שהעיקר הוא שאני רוצה שה' יצוה אותי, רצוני להיות עבד. התוצאות משתי המחשבות הללו – קרובות להיות שונות בתכלית.

כאשר השאלה-התחושה שמניעה את האדם לפעולה היא שהוא עושה זאת

הוא מקדם מציאות שהדבר החשוב לו ביותר בה היא היותה קשורה לה'. הרצון הזה, מתבטא בכל מיני סוגים של פעילויות, והוא מעולה ומקדם את המציאות בכל הצורות שבהן הוא מופיע למעשה.

במחאה ובמודעות לאיזה שהוא ענין מאד חזק, ורוצים לצרף כמה שיותר ציבור שהנושא יהיה הנושא העיקר שחשוב לו ובו הוא עסוק.

כלומר: פשוט, שכאשר הציבור מתגבש בדרישה מסוימת סביב דברים חשובים, שציבור גדול ככל הניתן יצעק מהלב את הדברים הכי חשובים, ויאמר כמה הם באמת חשובים לו, ומצליחים שהצעקה תהיה גדולה והמונית – הענין שעליו מפגינים ואותו מביאים לידיעת הציבור הופך להיות המציאות: בו עסוקים בתקשורת, בו הוגים התושבים, בו עסוקים גם השופטים, וכולם מושפעים מהכיוון אליו הציבור הגדול לקח את הענין הזה. לכן, בהחלט משתמשים גם בתקשורת כאשר אומרים טענות כנגד הממשלה, אבל הנסיון להגעה לתקשורת וכו' הוא אמצעי כדי לכנס עוד ועוד את האנשים שהענין נוגע להם, ממעגלים רחבים כמה שיותר, וליצור התלכדות (וממילא כח גדול) לקדם איזה שהוא ענין. כאשר זה מגיע לתקשורת מגיעים יותר אנשים, ויש יותר תמיכה, והענין הרצוי הופך דומיננטי ונוכח יותר במציאות (ולא הפוך, שמפגינים כדי להגיע לתקשורת).

על כל פנים, ודאי שאם אנשים קמים בבוקר אחרי לילה של תפילות – הקימה הזו ממחישה שהרצון להיות עבדים של ה' הוא שתופס אצלם את המקום העיקרי. אם לא קמים בבוקר אחרי כזו תפלה – זה מראה שמשוהו כאן לא טוב. העיקר הוא הרצון החזק של האדם שהמציאות תהיה מתוקנת, והבערה שלו נגד כך שהיא מקולקלת – אז

לוח מודעות

עלון מעמקים זקוק לך!

רוצה להיות נציג של העלון בישיבה או בבית הכנסת הקרוב?

התחלנו להדפיס את העלון בבית דפוס, ולחלק אותו ברחבי הארץ. עלות נקודת הפצה לחודש: 150 ש"ח. בוא לקחת חלק בהפצת המעיינות חוצה!

צור איתנו קשר - 058-5277247 (עתי תור).

מדי יום ראשון מתקיים שיעור בחסידות (אנו לומדים כעת מאמר 'וצדיק יסוד עולם' של מו"ר הרב יצחק גינזבורג שליט"א) בבית הרב יצחק שפירא בשעה 21:30 בירושלים, רחוב הרב צבי יהודה 18, קומה 2 דירה 4.

בימי רביעי מתקיימים שיעורים בישיבת עוד יוסף חי ביצהר:
12:00 שיעור כללי במסכת כתובות; 15:15 שיעורים בספר התניא.
מוזמנים בשמחה!

לשמיעת שיעורים בקול הלשון 073-3718149.

לקבלת השיעורים השבועיים של הרב ניתן לפנות בדוא"ל אל
yosefperl@gmail.com.

למעוניינים נפתח פורום עיונים ודיונים בדברי הרב יצחק שפירא.
ניתן להירשם בדוא"ל ל- ataitor1@gmail.com.

אנו בעיצומם של ימי השובבי"ם, ימים של תשובה ושל קדושה.
מוזמנים לרכוש את החוברת 'תשובה בשמחה' על קדושת הברית.
לרכישה צור קשר - 058-5277247 (עתי תור).

בראשות הרב יצחק גינזבורג שליט"א